

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Tanım

Kadına Karşı Şiddet dünyada en yaygın olan fakat en az bilinen insan hakları sorunudur. 'Kadına Karşı Şiddet' terimi, kadınlara ve kız çocuklarına, cinsiyetleri nedeniyle yönlendirilen zarar verici çok çeşitli davranışların tümünü kapsar. 1993'te BM Genel Meclisi 'Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Deklarasyonu'nun (bkz. Ek 3) geliştirdiği tanıma göre, kadına karşı fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar ile sonuçlanan ya da bu ihtimalin mevcut olduğu, ister özel isterse sosyal yaşamda olsun sözkonusu hareketlere ilişkin tehditler, zorla ya da keyfi olarak özgürlük mahrumiyeti de dahil olmak üzere cinsiyete dayalı her türlü şiddet bu tanımın içine girmektedir. BM Deklarasyonu'nun 2. Maddesi, 'kadına karşı şiddet' tanımının aile ve toplumdaki psikolojik ve fiziksel şiddet hareketlerini içine alması ancak onlarla sınırlı kalmaması gerektiğine açıklık getirir. Bu hareketler arasında eşin hırpalanması, kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyiz konusunda uygulanan şiddet, evlilik içi tecavüz ve genital mutilasyon (kadın sünneti) gibi kadına zarar veren 'geleneksel' uygulamalar da yer alır. Ayrıca eşin dışındaki kimselerin uyguladığı şiddet, evde ve okuldaki cinsel taciz ve tehdit, kadının karanlık işlerde kullanılması, fahişeliğe zorlama ve savaşı sırasındaki tecavüzler de bu tanım içinde yer alır.

BM'in şiddet tanımını izleyerek 1995 Pekin Eylem Deklarasyonu da (bkz EK 1) kadına yönelik şiddet adı altında aşağıdaki uygulamaları sıralar:

- a. dayak dahil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte tecavüz, kadınların zararına olan

- kadın sünneti ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet;
- b. tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dahil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması;
 - c. nerede olursa olsun devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;
 - d. zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, doğum kontrolünün zorla/baskıyla uygulanması, kız bebeklerinin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi.

Kadına Yönelik Şiddetin Anlamı

Kadına yönelik şiddet, ataerkilliğin oluşumundan bugüne kadar süregelen uzun bir tarihsel geçmişe sahip olmakla birlikte, asla geleneksel topluma, ya da ortaçağa ait bir olgu olarak görülmemelidir. Çünkü erkek egemenliğinin temeli olan bu şiddet, diğer şiddet ve tahakküm biçimleriyle içiçe geçerek her toplumsal evrede kendini yeniden üretmektedir. Bu nedenle cinsiyetçi-ataerkil bir tahakküm biçiminin kurucu unsuru olarak 'kadına yönelik şiddet', ne mevcut diğer tahakküm biçimlerinden soyutlanabilir ne de onlara indirgenebilir. Geçmişte ve günümüzde cinsel şiddet ile sınıf, ırk, etniklik temelindeki diğer şiddet biçimlerinin karşılıklı olarak birbirlerini beslediklerini biliyoruz. Kadına yönelik şiddet kendine özgü bir yapıya sahip olmakla birlikte, söz konusu diğer şiddet biçimleriyle birleştiğinde çok daha ağır bir soruna dönüşmektedir. Kadına yönelik şiddet erkeklerin herhangi bir fiziksel ya da biyolojik özelliklerinden kaynaklanmayıp, doğrudan kadını ikincilleştiren, baskı altına alan ve nesneleştiren erkek egemenliğinin bir sonucudur.

Bugün dünyanın her yerinde çok farklı sınıflardan, etnik, milli, dini gruplardan, her yaşta kadın farklı biçimlerde şiddete maruz kalmaktadır. Örneğin;

- * AB verilerine göre tüm dünyada 15-44 yaş arası kadınların erkek şiddeti sonucunda sakatlanma ve ölüm riski, kanser, sıtma ve trafik kazalarından ölüm riskinin toplamından daha fazladır.
- * ABD'de her 15 saniyede 1 kadın dayak yemekte; yılda 3-4 milyon kadın eşlerinden dayak yemektedir.
- * Avusturya'da mahkemeye sevk edilen 1500 boşanma davasının % 59'unda boşanma nedeninin koca şiddeti olduğu saptanmıştır.
- * Fransa'da şiddet kurbanlarının % 95'ini kadınlar, bunların da % 55'ini koca şiddeti kurbanı kadınlar oluşturmaktadır.
- * İngiltere'de 1990 yılında her 7 kadından biri kocası tarafından tecavüze uğramıştır.
- * Rusya'da 1994 yılında koca şiddeti sonucu ölen kadın sayısı 15.000 olarak saptanmıştır.
- * Bangladeş'de 2000 yılında 272 kadın suratına kezzap atılarak kör edilirken, 700 kadın çeyiz davası ya da tecavüz sonrası öldürülmüştür.
- * Hindistan'da bir yılda 5 bin kadın çeyiz yüzünden öldürülmüştür. Hindistan'da evli kadınların % 40'ı, Mısır'da % 35'i kıskançlık, yemek ve temizlik gibi nedenlerle 'düzenli' dayak yemektedir.

Görüldüğü gibi kadına yönelik şiddet, dünyanın her yerinde farklı kültür ve sınıflardan kadınları farklı düzeylerde de olsa mutlaka etkileyen çok farklı biçimler almaktadır. Dünyada ve Türkiye'de şiddete yönelik araştırmalar ve istatistikî bilgiler sorunun boyutlarının ne kadar vahim olduğunu ortaya koyuyor. Bugün hala Çin, Tayvan, Güney Kore, Hindistan ve Orta Afrika'nın bazı ülkelerinin

de milyonlarca kız çocuğu doğum öncesinde ya da hemen sonrasında yok edilmektedir. Öte yandan son yirmi yılda küresel çapta yaşanan önemli dönüşümler sonucunda karşı karşıya kaldığımız artan yoksullaşma, doğal felaketler, zorunlu göç, savaş ve etnik çatışmalar ortamı, kadına yönelik bazı şiddet biçimlerinin (özellikle kadın ticareti, kadınların kaçıırılarak çalışmaya zorlanması ve özellikle seks köleliği, savaşlardaki sistematik tecavüzler gibi) yayılmasıyla-güçlenmesiyle sonuçlanmıştır.

Sürekli hakaret ve aşağılanmaya maruz kalmaktan, sistematik-toplu tecavüzlere uğramaya kadar uzanan korkunç bir çeşitlilik arz eden bu şiddet, günümüzde milyonlarca kadının hayatını çekilmez hale getiren en yaygın insan hakları ihlalini oluşturmakla birlikte hala güçlü bir suskunluk perdesi altına gizlenmekte ve hatta meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Mevcut cinsiyetçi düzenin doğal olarak algılanması, kadının nesnelleştirilmesi, fiziksel güç ve zor kullanımının hoşgörüyle karşılanması, şiddete boyun eğişin toplumsal yapı ve kültür tarafından desteklenmesi gibi nedenler kadına yönelik şiddeti destekleyen kültürel dayanaklar olarak sıralanabilir.

Kadınlara yönelik şiddetin son bulması, sömürü, baskı ve şiddete dayalı tüm toplumsal pratiklerin demokratik yöntemlerle tasfiye edilmesine paralel olarak kadın hakları eğitiminin yaygınlaştırılması, tüm kamusal hizmetlerden eşit olarak yararlanabilme, uluslararası anlaşmaların ulusal düzeyde benimsenmesi ve uygulanması, kadına yönelik şiddet eylemlerinin tümünün suç kabul edilerek gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, mahkeme reformu, kamu hizmeti ve yasal hizmet veren personelin bu konularda eğitilmesi, medyanın bu konuda duyarlılığın artırılması gibi konularda mücadele edilmesini gerektirmektedir.

Kadına yönelik şiddet biçimlerini şöyle sıralayabiliriz: duygusal, fiziksel, ekonomik, sosyal ve siyasal. Ancak tüm dünyada kadınların en fazla şiddete maruz kaldığı yerin aile olduğu ve en çok kocalarının (ve bazen de diğer yakın akrabalar ve özellikle kayınvalidelerin) şiddetine uğradıkları açıktır.

Aile içi Şiddet

Aile içi şiddet ise şu gibi biçimler alabilmektedir:

1. Duygusal şiddet: kadının hareket özgürlüğünü kısıtlamak, özgüvenini yitirmesine yol açmak, aşağılayıcı sözler söylemek, kendini ruh hastası olarak görmesine yol açmak, uygulanan şiddeti inkar etmek, çocuk ya da erkek çocuk doğurmayışının sorumluluğunu kadına yüklemek gibi
2. Ekonomik şiddet: kadının çalışmasına izin vermemek, haclığını kısıtlamak, parasını elinden almak, ailenin geliri konusunda kadına bilgi vermemek
3. Korkutma: yemeğe yere dökmek, eşyaları kırmak ve kırmakla tehdit etmek, evde silah bulundurmak, kadının önünde evcil hayvanlara eziyet etmek
4. Kadını çevresinden tecrit etmek: kadının hareket özgürlüğünü kısıtlamak, ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesine izin vermemek, yaptığı telefon görüşmeleriyle ilgili sürekli hesap sormak, sık sık kıskançlık nedeniyle kavga çıkarmak, kadını eğitimden alıkoymak
5. Erkek olmanın ayrıcalıklarını kullanma: kadına hizmetçi olarak davranmak, önemli kararlarda ona danışmamak, evin reisi gibi davranmak, ikinci-üçüncü kez evlenmek ya da eve kadın getirmek
6. Cinsel şiddet: kadını istemediği cinsel davranışlara zorlamak, tecavüz ve ensest ilişkiler

7. Kadına karşı çocuklarını kullanma: kadını, ayrılık durumunda çocuklarını göremeyeceği yolunda tehdit etmek, kadının annelik konusundaki yetersizliğini sürekli dillendirerek kendini suçlu hissetmesine neden olmak, çocukları kullanarak tehdit edici mesajlar yollamak
8. Kadını tehdit etme: dayak ya da ölümle tehdit, terk etme ve intiharla tehdit, kadını yasa dışı işlere zorlamak.

Cinsel şiddetin kadın sağlığı üzerindeki fiziksel ve psikolojik sonuçları şunlardır: Cinsel temasla bulaşan hastalıklar (ırza geçmede), yaralanmalar, pelviste ateşli hastalıklar, istenmeyen gebelikler, çocuk düşürmeler, kronik karın ağrısı, jinekolojik sorunlar, alkol, hap bağımlılıkları, astım, sinirsel bağırsak hastalıkları belirtileri, yaralayıcı (zarar verici) sağlık davranışları (sigara içmek vb.), kısmi veya sürekli maluliyet, genital enfeksiyonlar, zihinsel sağlık sonuçları, travma, stres, depresyon, anksiyete, cinsel işlevsizlik, yeme bozuklukları, çok yönlü kişilik bozuklukları, sabit fikir, zorlama bozuklukları, halüsinasyonlar, ölümcül sonuçlar, intihar, cinayet.

Kadın ve şiddet konusunda dikkat çekilmesi gereken bir nokta da kadınların ev içi şiddetin kurbanları olduğu kadar uygulayıcısı da olduklarıdır. Ev içinde çocuklara uygulanan şiddet anneler tarafından da uygulanmakta, ne yazık ki böylece kadınlar kurban oldukları şiddetin yeniden üretimine katkıda bulunmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddet, Savaş ve Militarizm

Dünyanın her yerinde savaş ve etnik çatışmaların yayılmasıyla birlikte özel alan, toplum içinde ve özellikle devlet eliyle kadına uygulanan şiddet önemli ölçüde artmıştır. Kadının ev içinde, iş yaşamında, sokakta ve kamusal alanın bütününde uğradığı ve do-

ğal olduğu kabul edilen Şiddet, ordudaki ast ũst iliŐkilerinden, ve savaŐlardaki kitlesel tecavũzlerden ayrı dũŐnũlemez. Sistem, sıcak savaşın olmadığı durumlarda da toplumsal yapının bũtũnũne, Şiddete dayalı ve hiyerarŐik ezilme iliŐkilerini yayar. Bu nedenle sıcak çatışmalarda ortaya çıkan bũtũn vahŐet, ancak erkek egemenliği ve onun yarattığı militarizasyon dikkate alınırsa doğru bi-çimde a-çıklanabilir. Kadının bedeni, savaşta ele ge-çirilmesi gereken toprak parçasıyla aynı iŐlemi gŕrũr, işgal edilen topraklarda yaşayan kadınlara yŕnelik kitlesel tecavũzler, o toplumun kadın bedeniyle simgeleŐtirdiđi bũtũn değer yargılarına yŕnelik, bir hi-çe sayma ve alt etme yŕntemidir. Savaşlarda kadın sadece dũŐman olduğu i-çin değil, aynı zamanda 'dũŐman erkeğin malı' olduğu i-çin de tecavũze uğramıştır. Savaş, ister devletler arası, ister bir devletin kendi i-ç sınırlarında olsun insan tahayyũlũnũn ŕtesine ge-çen bir acı yaratır. Kadınlara bu derin ve kalıcı acıyı çeşitli bi-çimlerde yaŐarlar. Kadınlara ve kız çocukları sivil nũfusun diğer erkekleri ve erkek çocukları gibi silahlı çatışmalar sırasında sayısız Şiddet eylemlerine maruz kalırlar. Ayrım yapılmaksızın yağdırılan bombalar, beslenme ve sağlıklı bir yaŐantı sũrdũrmek i-çin gerekli olan her Őeyden yoksunluk, savaşın doğrudan ve dolaylı etkileri olarak sivil hayatı derinden etkiler. Savaş sırasında çocukların sorumluluğunu, yaşamın ağır yũkũnũ tek baŐına yũklenmek zorunda kalan kadın; dini inan-çları , etnik kimliği, saldırana gŕre 'dũŐmana ait' olması ve yalnızca kadın olduğu i-çin fiziksel ve cinsel Şiddete maruz kalmaktadır. Savaş dŕneminde cinsel ve fiziksel istismara uğrayan kadınlara ilgili yapılan araŐtımlar, bu trajik durumu ağır bir tokat gibi insanlığın yũzũne çarpmaktadır. Savaşta suistimal olarak tecavũz, Homeros'un anlatımlarına gŕre, Akdeniz savaŐçı krallarına kadar geri gŕtũrũlũr. Çağlar boyunca kadınlara sığır veya başka mallar gibi savaş ganimeti olarak alınırlar. Yũzyıllar i-çinde bir savaş hukukunun oluşturulması ile bu du-

ruma son verildi. Ancak savaşta kadınlara tecavüzün, savaşların kaçınılmaz bir parçası olarak algılanması, dünyanın pek çok yerinde ayıdır. Bu da durumun engellenmesini zorlaştırmakta ve kadınlar yaşadıklarının sonsuz ıstırabı ile baş başa acımasızca bırakılmaktadırlar.

Kadının cinsel kimliğine yönelik saldırılar tüm savaşlarda yaşanmaktadır. Emperyalist saldırganlar, bir kirli savaş yöntemi olarak cinsel taciz ve tecavüzü uygulamaktadırlar. Bu uygulamanın amacı, ezilen sınıf/ulustan olan kadının manevi değerlerini yıkıma uğratmak, yalnızlaştırmak, kişiliğini parçalamak, aşağılamak ve böylelikle teslim almaya, direnişini kırmaya çalışmaktır. Dünyanın hemen hemen her yerinde iç savaşlarda ve ezilen halklara yönelik gerçekleştirilen kirli savaşlarda, o ülkenin halkına yapılan vahşi işkenceler ve insanlık dışı uygulamaların yanı sıra, kadınlara yönelik taciz ve tecavüz uygulamaları çok daha derin boyutlardadır. Tamamen emperyalizme hizmet olarak gelişen savaşın faturası olan ölüm, yıkım ve talandan en çok etkilenen kadınlar, antik çağlardan günümüze kadar savaşın en önemli ganimeti sayılmışlardır. Paylaşım savaşları ve sonrasında Çin, Vietnam, Bangladeş, Arjantin, Uganda, Kuveyt, Bosna-Hersek, Yunanistan, Cezayir, Somali, Almanya, İtalya, Şili ve Uruguay savaşları sırasında kadının bedeni ve bilincine yönelik vahşi saldırıların bir göstergesi olan binlerce tecavüz olayının yaşandığı bilinmektedir. Hitler faşizmi döneminde binlerce kadın Nazilerin işkencelerine ve tecavüzüne maruz kalmıştır. 1928-1940 arasında Japonya'nın Kore'yi işgalinde 200 bine yakın kadına tecavüz edilmiştir. Yine Japonya'nın 1937 yılında Çin'in Nanking şehrini işgali sırasında bir ay içinde 20 bin kadına tecavüz edildiği açıklanmıştır. 2. Dünya Savaşı'nda Güneydoğu Asya'da 200 bin kadın cinsel şiddete maruz kalmıştır. 1994'te Ruanda'da ise 250-500 bin arası kadın, Bosna Hersek'te binlerce kadın tecavüze uğramıştı. Vietnam'da hem Fransızlara

karşı yürüttükleri savaşta, hem de Amerikanın İşgali sırasında yirmi yıl boyunca binlerce kadın tecavüze uğradı. Buradaki amaç direnişçi kadınları yıldırma, boyun eğdirme ve dirençlerini kırmaktı.

Tecavüz, bir savaş taktiği, bilinçli bir politika olarak sistemli bir şekilde artarak kadınları tehdit eder. Savaş ortamlarında karşı tarafı aşıştırmak, yıldırma, sindirmek, baskı ve egemenliğini erkekçe bir tarzda sivil halkada kabul ettirmek ve tecavüzde bulunan tarafın erkeklerini de rahatlatıp moral kazandırmak için kullanılmaktadır. Savaş dönemlerinde tecavüz otoriteler tarafından bilinçli olarak kullanılmakta ve teşvik edilmektedir. Böylece rahatlayan erkek daha iyi savaşacak ,daha çok insan öldürecektir. Savaş ortamında tecavüze uğrayan kadınlar bu kez de hamilelik sorunu ile yüz yüze kalırlar. Bir yandan toplumsal değer yargıları ve ailevi baskıların yarattığı dışlama, öte yandan devletin uygulamaları kadını korkunç bir çıkmaza sürüklemektedir.Kadının karar hakkı yoktur. Müslüman bir ülke ise kürtaj yasaktır (Kuveyt'te olduğu gibi) yada kürtaj olmak zorundadır (Bosna-Hersek'te olduğu gibi). 20.y.y'ın son çeyreğinde yaşanan Bosna savaşı, etnik niteliğinden dolayı sistematik tecavüz vakalarının en yaygın olarak görüldüğü savaşlardan biridir. Mağdurlarının yıllar sonra konuşmaları ve hukuk mücadelelerine girmesiyle gerçekler su yüzüne çıkmıştır.

Militarizmle bağlantılı olarak kadına yönelen siyasal ve cinsel şiddet sorunu ülkemizde de özel bir önem kazanmıştır. Güneydoğu'da yürütülen düşük yoğunluklu savaş ortamında çok sayıda kadının gözaltında taciz ve tecavüze uğradığı bilinmektedir. Kürt kadınlarına karşı cinsel şiddet ve tecavüz özel tim, korucular ve polisler tarafından cezaevlerinde ve yaşadıkları yerlerde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, bu tür olayların kamuoyuna yansımalarını önlemek için de her türlü baskı ve tehdit kullanılmıştır.

Gözaltında Taciz ve Tecavüze karşı Hukuki Yardım Projesinin araştırmasına göre Türkiye'de 1997-2002 arasında 163 kadın gözaltında taciz ve tecavüze uğramıştır. Bu kadınların yaş aralığı 11 ile 67 arasındadır. Bu konuda AHİM'de açılan davalardan birinde Türkiye mahkum olurken, 30 dava hala görüşülmektedir.

1993 yılında, Mardin'in Derik ilçesi jandarma karakolunda askerlerce tecavüze uğrayan Şükran Aydın, Mardin Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulundu. Ancak sonuç alamadı. Bunun üzerine 21 Aralık 1993 tarihinde AİHM'e başvurdu. Hükümet, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinin üç maddesini ihlal ettiği için tazminat vermek üzere mahkum edildi. 1995 yılında üç korucu tarafından tecavüze uğrayan Batmanlı 17 yaşındaki Remziye Dinç olayı, mahkemelere yansıyan ilklerden biridir. Şimdilerde korucular görevlerine devam ettikleri halde Remziye Dinç, olayı açığa çıkardığı için baskı ve tehditler sonucu İstanbul'da yaşamak zorunda bırakıldı. Bu tecavüzdən bir de çocuk dünyaya geldi. Dava halen Batman Ağır Ceza Mahkemesinde devam ediyor ve bir türlü sonuca bağlanamıyor. 10 yaşındaki R.K. Urfa Mermer'de korucular tarafından tecavüze uğramış, bu korkunç olayın psikolojik travmalarıyla yaşamak zorunda bırakılmıştır. 1997 yılından itibaren Almanya'da yaşayan Ş.E. Mardin Derik ve Mazıdağı ilçesinde 1993-94 yıllarında 3 kez gözaltına alındı. Defalarca tecavüze, tüyler ürpertici işkencelere maruz kaldı. Yaşadıklarını hem Türkiye hem de Almanya'da aldığı psikoloji raporları ile kanıtlayan Ş.E.'nin Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı başvuru üzerinden uzun yıllar geçse de Türkiye'de ilk kez bu kadar çok (405 asker) güvenlik görevlisi hakkında toplu olarak tecavüz davası açıldı. Haziran 2003'te Gülbahar Gündüz güvenlik güçleri tarafından kaçırılarak işkence ve tecavüze uğramış, buna karşı açılan dava hala devam etmektedir. Bunlar yaşananlardan sadece birkaç örnek.

Dünyanın her yerinde, bütün savaşlarda cinsel şiddet bir savaş aracı olarak uygulanmıştır. Bununla kadının temsil ettiği ulusun politik kimliği zedelenecek, üstün ırkın egemenliğini pekiştirmek ve özellikle de kadının cinsel kimliğine zarar vermek amaçlanmıştır. Cinsel şiddet, düşman ilan edilmiş kültürlerin ve onun taşıyıcılarının tahrip edilmesini de hedeflediği için, öncelikle evli, hamile kadınlar ve kız çocukları tecavüze uğramakta, bu durum sadece kadının ruhsal durumunu bozmayıp, erkeğin namusunu, aile sistemini, köyün ve hatta o bölgenin tüm sosyal yaşamını etkilemektedir. Toplumsal ve ailevi değer yargılarının etkisi, faillerin misilleme girişimlerinden duyulan korku, yaşam güvencesinin kalmaması, cinsel şiddete maruz kalan bir çok kadının yaşamını kaosa çevirmektedir.

Kadınlar kadar, çocuklar da savaşlardan en fazla zarar gören kesimlerdir. Çocuklar toplumun ve halkın geleceğidir. Toplumun en masum kesimleri olmalarına rağmen büyük bedelleri de onlar öder. Savaş milyonlarca çocuk için günlük bir gerçekliktir. Bazıları başka türlü bir yaşamla hiç tanışmadı. Onlar sivil savaşların, gerilla ayaklanmalarının ya da bir yabancı ordu tarafından' yapılan uzun dönemlerin işgalleri ortasında büyüyorlar. Onlar için dünya istilalar sırasında tepe taklak dönüyor. Dahili olarak yerlerinden edilmeye zorlanarak, mülteci ya da ailelerinden ayrılmış, yerlerinden edilmiş kişiler olarak yollara sürülüyorlar.

Çocuklar amacın toprak elde etmekten çok, belli bir gruptan insanları soykırıma uğratma ya da boyun eğdirme olduğu iç çatışmalarda, doğrudan işkence ya da kötü muamelelerin hedefi olabilmektedir. Silahlı çatışmalarla yaralanan çocuklar, genellikle suçsuz seyircilerdir. Ancak çoğu zaman, karşı tarafı kızdırıp kıskırtmak veya ona hak edilen cezayı vermek için güvenlik güçleri ve silahlı muhalif gruplar tarafından bilerek hedef haline getirilir-

1er. Özellikle kız çocukları cinsel taciz için seçilirler. Genç erkekler genellikle silahlı muhalif gruba katıldıkları ya da ona sempati duydukları varsayımından hareketle, hiçbir suçlama olmaksızın yakalanırlar. Pek çok çocuk sadece "düşman bölgesinde" yaşadıkları; ailelerinin politik, dini ya da etnik kökenleri yüzünden işkence görmekte, öldürülmektedir. Silahlı çatışmalarda sivil nüfusu terörize etmenin ve boyun eğdirmenin bir taktiği olarak işkence ve kötü muamele kullanılır. Çocuklar, bu tür durumlar da özellikle savunmasızlar.

Öte yandan savaşın yarattığı baskı ve terör sonucu oluşan göç; işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, fuhuş, uyuşturucu kullanımı gibi pek çok sorunun kaynağı olmaktadır. Savaş bitse dahi devamını sağlayarak, en çok kadınları ve çocuklar etkilemektedir. Yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda bırakılan kadın ve çocuklar, gittikleri yerlerde kendilerine tamamen yabancı bir yaşam, kültür ve geleneklerle karşılaşmaktadırlar. Yoğun çelişkilerle dolu bu ortamlarda dışlanma, aşağılanma ve küçük görülme göç mağdurlarında adaptasyon sorunu yaratarak, derin psikolojik travmalara yol açmaktadır. Bu durum onların aidiyet duygularını yitirmelerine, içe kapanıp yabancılaşmalarına, çevresine sürekli bir güvensizlik ve kuşkuyla yaklaşmalarına neden olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) verilerine göre, dünyada yaklaşık 50 milyon yerinden yurdundan edilmiş insan bulunmaktadır. Bu nüfusun %75-80 arasını kadınlar ve çocuklar oluşturuyor. BMMYK'nın koruması altına girebilmiş 21.8 milyon kişinin ise ancak yarısını kadınlar ve kız çocukları oluşturuyor. Dünyada savaş nedeniyle yerinden olmuş kişi sayısı 13.5 milyondur. Afganistan'da yaklaşık bir milyon insan, Angola nüfusunun dörtte biri (3.8 milyon insan), Sudan'da ise dört milyon kişi yerinden olmuştur.

Ülkemizde yaşanan düşük yoğunluklu savaş döneminde (özellikle 1993-97 yılları arası), Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde 4 binin üzerinde köy ve mezra boşaltılmış, geri dönüşü engellenmek üzere kullanılmaz hale getirilmiştir. Bu yerleşim yerlerindeki nüfusun %85 'i büyük kentlere göç etmiştir. Metropollerde yaşanan bu anormal yığılma beraberinde başta işsizlik ve yoksulluk olmak üzere birçok sorunu da getirmiştir. Yapılan araştırmalar, göç mağdurlarında uyuşturucu kullanımı, intihar ve fuhuş'a yönelimin her geçen gün arttığını göstermektedir. Sokaklarda rastladığımız bali çeken(Tinerciler), ayakkabı boyacılığı yapan, simit, mendil satan, çöp toplayarak aile geçimini sağlamaya çalışan çocuklara bakıldığında çoğunun göç mağduru olduğu görülmektedir. Kadınlar göç sonrası kendilerini ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik sorunlar içerisinde bulmuştur. Hiçbir yaşam güvencesi olmadan, göç ettiği yerlerde son derece sağlıksız koşullarda yoksulluğun, dışlanmışlığın, aşağılanmanın derin psikolojik tahribatlarını yaşamaktadırlar. Son yıllarda Diyarbakır başta olmak üzere birçok metropol ilde kadınlarda fuhuşa yönelimin/yönlendirmenin artışı, kadın intiharlarının Batman yoğunluklu olmak üzere, bölgede anormal derecede tırmanışı, töre cinayetlerini birden körüklenişi aslında yaşanan travmanın da gerçek boyotunu ortaya koymaktadır.

Tüm bunlara rağmen militarizm, dünyanın tüm kaynaklarını tüketerek yükselmeye devam etmektedir. İnsanlığın yıkımına yol açan savaşlar her geçen gün yeniden üretilmektedir.

11 Eylül saldırısının ardından "terörle mücadele" adı altında oluşturulan savaş ortamı, gelecekte dünya askeri harcamalarının daha da artacağı sinyali veriyor. Ottawa Anlaşması olarak bilinen ve 140 devletin imzaladığı "Mayın Yasaklama Anlaşması"nı imzalamayan devletler, askeri harcamalara en büyük payı ayırmaktadır-

lar. İnsan hakları ihlalleri açısından kötü kayıtlara sahip başta ABD, Çin, Rusya, Hindistan, Pakistan ve Türkiye olmak üzere 53 ülke anlaşmaya taraf değildir. Türkiye'de sınırlarda ve sınır içlerinde toprağa gömülü bulunan kara mayınlarının patlaması sonucu başta çocuklar olmak üzere, hayatını yitiren sivillerin sayısı son 9 yılda 500'ü aşmış, onlarcası sakat kalmış durumda.

Bir yandan askeri harcamalar büyürken, öte yandan dünyada açlık sınırında ve altında yaşayan nüfus hızla artmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu istatistiklerine göre, 2 ABD dolarının altında harcama yapan insan sayısı, 3 milyara ulaştı. Bir milyar insan temiz su olanaklarına, iki milyar insan ise hijyen koşullarına sahip değil. 800 milyon insan kronik kötü beslenme koşulları altında yaşıyor. En fazla askeri harcama yapan ülkeler sıralamasında 14. olan ve ekonomik krize rağmen AWACS'lara para harcayan Türkiye'de, DİE verilerine göre nüfusun üçte biri temel gereksinimlerini karşılamak için günde 1,5 ABD doları harcamamaktadır. Nüfusun %38'i yoksulluk sınırında yaşıyor.

Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Sorunu

Güçlü bir ataerkil toplumsal yapıya sahip olan ülkemizde de, geçmişten gelen 'geleneksel' şiddet biçimlerinin yanı sıra, kadına yönelik şiddet son zamanlarda bazı yeni biçimleriyle güçlenmekte buna rağmen bu konuda hala anlamlı bir ilerleme kaydedilmemektedir. Yapılan sınırlı sayıda araştırma, Türkiye'de özellikle aile içi şiddetin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Örneğin Başbakanlık Aile Kurumu tarafından 1994 yılında 12 ilde 2479 kadınla yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre;

- * ailelerin sadece % 14'ünde hiçbir kavga ve gerginlik yaşanmamakta,

- * şiddetin başlangıç zamanı evliliğin ilk günlerine rastlamakta,
- * şiddetin % 85'i sıkça tekrarlanmakta,
- * uğranılan şiddetin türü ağır şiddet biçimleri olmakta,
- * şiddet türlerinin başında % 84 ile sözlü, % 70 oranında fiziksel şiddet gelmekte,
- * kadınlar şiddet gerekçelerini aile sırrı olarak gördükleri için açıklamakta zorlanmakla birlikte kocalarına itaat etmedikleri için şiddet gördüklerini vurgulamakta,
- * şiddet gören kadınların sadece dörtte biri hastane ve sağlık kuruluşlarına başvurmakta, yaşanan şiddet saklanmaya çalışılmakta,
- * şiddete uğrayan kadınların % 91'i etkin bir çözüm düşünmemekte, yalnızca % 15'i evi terk etmekte, % 8'i terk etmeyi düşünmemekte, %5'i boşanma davası açmakta, %2'si ise intiharı düşünmemekte,
- * çalışan kadınlar çalışmayanlara göre daha az dayak yemekte,
- * kadınlara şiddeti eşleri ve erkek arkadaşları uygulamakta,
- * kadınlar yaygın kanının aksine alkol kullanma alışkanlığı ve sıklığını önemli bir neden olarak görmemekte, her şeyin şiddet için bahane olduğunu vurgulamakta, üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlar ise eşlerinin alkol alışkanlığını şiddet nedeni olarak görmekte,
- * alt sosyo-ekonomik gruptaki kadınlar üst sosyo-ekonomik düzeydekilere oranla daha fazla şiddete maruz kalmaktadır.

Kadın Dayanışma Vakfı'nın 1995 yılında yaptığı bir araştırma da şu sonuçları ortaya koymuştur:

Eğitime katılan 796 kadından hedef gruptaki (evli, 15-45 yaş grubunda, ev dışında çalışmayan, gecekondu) 606'sı üzerinden yapılan değerlendirmeye göre kadınların;

- * % 20'si istemediği cinsel davranışlara zorlanmış,

- * % 50'si kocasından dayak yemiş,
- * % 50'si adını koymasa bile evlilik içi tecavüze uğramış,
- * % 15'i en az bir kere hastanelik olacak kadar dövülmüş,
- * % 21 'i kocası tarafından ölümlle tehdit edilmiş,
- * % 8'i kocası tarafından bıçak, silah ve makasla öldürmekle tehdit edilmiş,
- * % 12'nin kocası öldürecekmiş gibi davranışlarda bulunmuştur.

Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 1998 tarihli araştırması ise şu sarsıcı sonuçları ortaya koymuştur:

- * erkeklerin % 44.9'u kadın kocasına itaat etmediğinde koca karısını dövme hakkına sahiptir görüşünde
- * erkeklerin % 66.2'si evde erkeğin mutlak otorite olduğu ve kadının ona itaat etmesi gerektiği görüşünde
- * erkeklerin % 53.7'si bir cins olarak erkeğin kadından üstün ve akıllı olduğu görüşünde
- * erkeklerin % 64.'ü kiidının kocasıyla anlaşmazlığı halinde tartışmaması ve kocasının görüşünü kabul etmesi gerektiği görüşündedir.

Son yıllarda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin uluslararası anlaşmalara imza atan hükümetler (1985 yılında Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) (bkz. EK 2) ne yazık ki bugüne kadar bu imzanın gereklerinin çoğunu yerine getirmemişlerdir. Bu bağlamda Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kurulmuş olmasına rağmen hala personel yasası çıkarılmamıştır. Hala Medeni Yasa ve Ceza Yasasındaki cinsiyetçi hükümler varlığını sürdürmekte, hukuk genel olarak kadınlara yeterli bir koruma sağlamamaktadır. Giderek artan duyarlılığa rağmen gene! olarak sivil toplum ve kadın hareketi de bu konuda ileri adımlar atılmasında önemli bir başarı sağlamış değildir. Sonuçta, yoksullaşma, siyasi ve dinse! gericilik, savaş ve

militarizm ortamında kadına yönelik her türlü ayrımcılığın yanı sıra fuhuş, seks köleliği, aile içi şiddet, ve siyasal şiddet (savaşta ve gözaltı koşullarında taciz ve tecavüz gibi) gibi konularda yoğunlaşmalar gözlenmiştir. Öte yandan, yasaların yetersiz kaldığı hatta teşvik edici olduğu ve hızlı bir toplumsal çözümlenin yaşandığı günümüzde hala namus ve töre cinayetleri can almaya devam etmektedir. Kadınların kocaları, ve aile yakınları tarafından 'namus' gerekçesiyle öldürüldükleri ülkemizde hala ceza yasasının haksız tahrik maddesi nedeniyle bu tür suçlara ceza indirimini uygulanmaktadır. Ceza Yasasında son yapılan değişiklikler ise cinsiyet eşitliği lehine bazı önemli değişiklikler içermekle birlikte kadın hareketi tarafından öne sürülen namus ve töre cinayetlerinin nitelikli adam öldürme kapsamına alınıp böylece ceza indirimden yararlanmasını önlemek yolundaki talebi karşılamamıştır. Ayrıca kız kaçırma, tecavüz gibi suçlar hala kişilere karşı suçlar başlığı altında değil, aile ve genel ahlak düzenine karşı suçlar başlığı altında ele alınmaktadır. Evlilik içi tecavüz suçunun tanınmamış olması ve tecavüz suçlarında bakire kız-evli kadın ayrımının yapılması, tecavüz edilen kadınla evlenme yoluyla cezadan kurtulmanın mümkün olması, tecavüzün cinsel organ merkezli dar bir tanımının yapılması, çocuklar için rızanın olabileceğinin varsayılması gibi cinsiyetçi unsurlar da varlığını sürdürmektedir.

Kadın Hareketinin Kazanımlar:

1980 sonrası gelişen Kadın hareketi özellikle kadına yönelik şiddet üzerinden ve özellikle aile içi şiddet üzerinden yürütülen kampanya ve örgütlenmeler yaratarak güç kazanmıştır. Ancak ne yazık ki bu konuda hem bağımsız kadın hareketinin hem de merkezi ve yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler yok denecek kadar

azdır. Kadın hareketinin bu konuya has ilk örgütlenmelerinden olan Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı yakın zamanda maddi zorluklar nedeniyle kapanmak zorunda kalmıştır. Ankara'da kurulan Kadın Dayanışma Vakfı (1991) ve Altındağ Belediyesi ile işbirliği içinde çalışan Altındağ Kadın Dayanışma Merkezi de bugün Yenimahalle Kadın Dayanışma Merkezi'ne dönüşmüş olarak varlığını sürdürmektedir. Bu tür bağımsız kadın örgütlerinin dışında Başbakanlık Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne bağlı Kadın Misafirhaneleri (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Tekirdağ ve Antalya birer tane olmak üzere) de kadınlara sığınma hizmeti vermektedir. Ancak kadınların bu kurumlara erişimi ve hizmetten faydalanmalarına dair önemli sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca kadınların güvenliğini sağlamakta çekilen zorluklar nedeniyle sivil toplum kuruluşları ve kadın demekleri sığınma evi açmakta çekingen davranmakta, açılanlar ise güvenlik ve maddi sorunlar nedeniyle kapanma durumunda kalmaktadır.

Eğitim-Sen'in Politikası Ne Olmalı?

Genel olarak

Genel olarak kadına yönelik şiddet sorunu, özel olarak ise bazı şiddet biçimleri Eğitim-Sen'in hassasiyet göstermesi gereken bir alan olmalıdır. Çünkü kadına yönelik şiddetin çeşitli biçimleri Eğitim-Sen çevresindeki kadınlar da dahil olmak üzere birçok kadının temel insan hakları sorununu oluşturmakta, ayrıca çalışma yaşamlarını ve örgüt içinde eşit-aktif katılımlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle Eğitim-Sen, bir yandan bu konudaki mücadelesinde öncelikle eğitim işkoluna yönelik ve örgüt içine dair bazı özel sorunları öne çıkarmalı, bir yandan da bu sorunu en genel toplumsal ve siyasal bağlamı içinde ele alan bir perspektif geliştirmelidir.

Eğitim-Sen, 1995 Pekin Deklarasyonu'nun (kadına yönelik Şiddet ve militarizm konularında uluslararası toplum ve kuruluşlara, ulusal hkmetlere ve sivil topluma ve kadın kuruluşlarına dair geliştirdiği talep ve nerileri (ekte sunulmuŐtur) lkemizin zgn yanları ve önceliklerini dikkate alarak gündeme getirmelidir. Özellikle hükümetlerin uluslararası anlaŐmalardan doğan yükümlülüklerini, özellikle Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın nlenmesi SözleŐmesinden (CEDAW) (bkz. EK 2) doğan yükümlülüklerini yerine getirmelerini talep etmelidir.

Pekin Deklarasyonu'nun kadına yönelik Şiddeti durdurmak için 3 temel stratejik hedef belirlemiŐtir, (bkz. EK 1) Bu stratejik hedeflerin gerçekleşmesi için hükümetler, yerel yönetimler, toplumsal örgütler, hükümet dışı kuruluşlar, eğitim kurumları, kamu ve özel sektör kuruluşları ve kitle iletişim araçları, işverenler, sendikalar, toplum ve gençlik örgütleri, bölgesel rgtler, BM, diğer uluslararası örgütler, araştırma kurumları, kadın ve gençlik örgütleri kendi üstlerine düŐen sorumlulukları yüklenmeye ağırılmaktadırlar. Bu üç temel hedef;

1. kadına yönelik Şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünsel önlemler almak;
2. kadına yönelik Şiddetin nedenleriyle sonuçlarını ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek;
3. kadın ticaretini önlemek ve fahişelikle kadın ticaretine bağlı olarak Şiddete maruz kalanlara yardımcı olmaktır, (ayrıntılı öneriler için ekteki belgeye bakınız)

Ayrıca kadın ve silahlı çatışma konusundaki stratejik hedefler de Şunlardır: (bkz. EK 1)

1. kadınların çatışmaların çözülmesine kara alma düzeylerinde katılmalarını artırmak ve silahlı veya diğer türden çatışmalar ile yabancı işgali altında yaşayan kadınları korumak;

2. aşırı askeri harcamaları azaltmak ve silahlanmayı kontrol etmek; çatışmaların çözümünde şiddete dayalı olmayan yöntemleri yaygınlaştırmak ve çatışma durumlarında insan hakları ihlallerinin oluş sıklığını azaltmak;
3. barış kültürünü yayma çabalarında kadınların katkısını artırmak;
4. mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş diğer kadınlara koruma,,yardım ve eğitimi sağlamak.

Örgüte Yönelik Öneriler:

1. Türkiye ve dünyadaki kadın gündemini yakalamak ve zamanında önerilerimiz ve gücümüzle içinde yer alabilmek amacıyla bağımsız kadın örgütleriyle düzenli ilişki içinde olunmalıdır.
2. Kadına yönelik şiddetin genel olarak savaş ve şiddete dayalı toplumların bir parçası olduğunun bilinciyle anti-militarist mücadelenin içinde yer alınmalı (savaş karşıtı örgütlerin içinde bulunma, boykot ve grevler, dayanışma ve bilinçlendirme faaliyetleri) ve barış ve demokrasi kültürünün yayılması için çalışılmalıdır.
3. Kadın sığınakları Kurultayları takip edilmeli, sendika buralarda alınan kararların yaşama geçirilmesi için veriler mücadelenin bir parçası olmalıdır.
4. Ayrıca Eğitim-Sen, evde, işyerinde, toplumsal yaşamda cinsiyetçilik ve şiddetle mücadele için eğitimci kadınları birlikte çalışmaya davet etmelidir.
5. Sendika, kadınlara yönelik her türlü şiddeti açık biçimde kınmalı ve bunları önleyici yasal düzenlemeler konusunda gerekli çalışmaları yapmalıdır.
6. Başvuru ve sığınma evlerinin artması, ücretsiz danışmanlık verilmesi konusunda projeler geliştirmelidir.

7. Toplumsal sorunların ağırlaştığı dönemlerde kadına yönelik şiddetin arttığı gözönünde tutularak sendika, toplumsal barışın inşa edilmesi ve korunması için çalışmalıdır.
8. Şiddeti durdurmak için eğitim kurumlarında, kendi bünyesinde, işyerlerinde ve diğer yerlerde programlar ve uygulamalar, şiddete maruz kalmış kadınlar için ise danışmanlık, iyileştirme ve destek programları geliştirmeye yardım etmelidir.
9. Kadın komisyonlarının bu konuda çalışmalar yapması, toplumu konuyla ilgili olarak bilgilendirmesi ve Eğitim-Sen tüzüklerinde konuya dair hükümlerin yer alması gerekmektedir. Genel Merkez, Kadın Sekreterliği ve şubeler düzeyinde de bu konuda çalışmalar yapılmalıdır.
10. Ayrıca üyelere karma eğitim verilmeli, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddeti Protesto Günü yapılan faaliyetler yaygınlaştırılmalı, içe ve dışa yönelik olarak afiş, broşür vb hazırlanmalıdır. Bu tür olumsuz olaylar görülen işyerlerine kadın komisyonu üyeleri uyarı ve örgütsel baskı gezileri düzenlemelidir.
11. Sendika, şiddete ilişkin araştırmalar yapmalı ve sonuçlarını kamuoyuna duyurmalıdır.
12. Öğretmenler okullarda, eşitlik, özgürlük değerlerini ve şiddet ve savaşa karşı olmayı anlatmalı, kadının hakları konusunda bilgilendirmeli, eğitim alanında önlemler alarak erkek ve kadınların sosyal ve kültürel davranış modellerini değiştirmeye çalışmalıdır.

Eğitim İşkoluna Yönelik İki Öneri:

Yukarıdaki türden genel taleplerin yanı sıra, Eğitim-Sen kadına yönelik şiddet konusunda özel olarak iki odak noktasına eğilmelidir. Bunlardan ilki eğitim sektörüne özgü olan bazı sorunlar, diğeri ise

örgütsel yapıya ilişkin olanlardır. Eğitim-Sen'in bu iki konudaki mücadelesi hem onu örgütsel olarak daha demokratik kılacak hem de eğitim alanındaki mücadelesine güç, katacaktır. Bu konulardan ilki okullarda gençlere yönelik özellikle cinsiyet merkezli baskı ve şiddet uygulamaları; ikincisi ise işyerinde cinsel taciz konusudur.

1. Okullarda Çocuklar ve Gençlere Yönelik Şiddet Sorunu

Eğitim alanında hala yanyakıcı bir öneme sahip görünen ve doğrudan Eğitim-Sen'in mücadele etmesi gereken ilk konu okullarda çocuk ve gençlere (özellikle kızlara) yönelen şiddet sorunudur. Kadınlar ve gençler aynı erkek egemen-cinsiyetçi zihniyet tarafından baskı altına alınmakta, ancak ne yazık ki yetişkin kadınların çoğu da anne ya da öğretmen olarak bu tür bir cinsiyetçi baskıya aktif katkıda bulunmaktadır. Eğitim-Sen konumu itibarıyla hem aile hem de okuldaki şiddete aktif olarak müdahale edebilecek bir örgütsel yapı olmanın getirdiği sorumluluğu yerine getirmelidir. Okuldaki şiddet sorunu sadece dayak boyutuyla sınırlandırılmamalı, sınıflardaki her türlü aşışılardan başlayan ve sendikalı öğretmenleri de içine alan tüm bir otoriter zihniyet yapısı sorgulanmalıdır. Okuldaki otoriter yapının işleyişinde gençlerin cinselliği üzerindeki baskının özel bir önemi olduğu açıktır. Sözkonusu cinsiyetçi şiddet başta kızlar olmak üzere tüm gençleri baskı altına almaktadır.

Öneriler:

1. Eğitim-Sen, sendikalı öğretmenler yoluyla okuldaki şiddeti acilen tartışma gündemine sokmalıdır. Bunun için veliler ve öğrenciler ile dayanışma içine girerek, okul içi denetim ve disiplin mekanizmalarının çalışmasını sağlamalıdır.
2. Ayrıca denetim ve disiplin konusu olan dayak ve taviz gibi şiddet biçimlerinin dışındaki daha genel ve heryere nüfuz eden

otoriter zihniyet biçimlerinin sorgulanması için önce kendi üyeleri arasında olmak üzere bilinç yükseltme-duyarlık geliştirme çalışmaları yürütmelidir.

3. Eğitim-Sen, veliler, öğrenciler ve öğretmenlere yönelik olarak gizliliğe saygı göstermek kaydıyla, hukuki ve psikolojik danışma ve destek hizmeti için birim(ler) kurmayı da hedeflemelidir.
4. Eğitim-Sen, okuldaki müfredatın her türlü cinsiyetçi öğeden arındırılması, karma eğitimin teşvik edilmesi ve ayrıca cinsel eğitim verilmesi için öneriler geliştirmelidir.

İşyerinde Cinsel Taciz Sorunu:

Tanım:

İşyerinde cinsel taciz, işyerindekiler tarafından tekrar edilen ve istenmeyen, sözle, beden hareketleriyle veya jestlerle gerçekleştirilen her yaklaşım, cinsel bakımdan küçümseyici ifade ve cinsel ayırım güden her söz olarak tanımlanabilir. Cinsel tacizde mağdur kişinin rızası önemlidir, rıza varsa taciz yoktur. Bu çerçevede aşağıdaki türden davranışlar, tekrar edilme ve istenmeme koşuluna bağlı olarak bu tanıma girebilir.

- * istenmeyen fiziksel temas ve dokunma,
- * dış görünüş hakkında imalı sözler, şakalar, yorumlar
- * sırnaşma, davet
- * işyerinde pornografik resim bulundurma
- * cinsel yaklaşım talebinde bulunma
- * fiziksel sarkıntılık

Bazı özellikler bazı kadınları daha fazla tacize açık hale getirebilir ancak genel olarak özel ve kamu olmak üzere her sektörde her türden erkek, her türden kadına karşı farklı düzey ve biçimlerde

tacizkar davranabilmektedir. Tacizin bu kadar yaygın olmasının nedeni cinsiyetçi kültür nedeniyle çoğu erkek tarafından normal olarak görülmesi, kadınların ise güçlü bir suskunluk girdabı içine çekilmiş olmalarıdır. Kadının suskunluğunun nedeni çoğu zaman kendini suçlu hissetme, utanma duygusu, dışlanma ve itibarı kaybetme korkusu, özel yaşamının dedikodu nesnesi haline gelmesi ve damgalanma korkusudur, işyerinde taciz olayında ise buna, işten atılma, yer değiştirme, kariyer yükselmelerinde zorluk yaşama, sicilin olumsuz etkilenmesi gibi korkular eklenmektedir. Ayrıca kadınların bu konuda ne gibi haklara sahip olduklarını bilmemeleri, tacizi kanıtlama güçlüğü, mevcut cinsiyetçi yapıların resmi kanallara başvurmayı caydırması gibi nedenler de kadınları suskunluğa iter.

Kadınların ruhsal ve fiziksel sağlığını bozan ve çalışma yaşamlarını son derece olumsuz etkileyen tacize karşı ICFTU ve ETUC gibi örgütler aşağıdaki kararları almışlardır.

- * işyerinde cinsel tacizi tanımlayan afişlerin hazırlanıp işyerlerine asılması,
- * şikayet usullerinin işveren ile görüşerek belirlenmesi,
- * bu konuda işyeri temsilcileri ve şube yöneticilerin özel eğitim verilmesi,
- * sendikal duyarlılık yaratmak üzere temel sendikal eğitim konularının içine cinsel taciz konusunun alınması,
- * sendikal yayınlarda bu konuda yazıların yayınlanması.

Cinsel taciz sorunu, eğitim işkolunda çalışan çok sayıda kadını da çalışma yaşamında olumsuz etkilemektedir. Eğitim-Sen'in 2004 yılında yaptığı 'Eğitim İşkolunda Çalışan Kadınların Sorunları' araştırmasına göre işyerinde cinsel tacizle karşılaştığını söyleyen kadınların oranı % 15 dir. Taciz şekilleri genellikle 'kadın cinselliğiyle ilgili imalı söz ve şakalar', 'kadınları aşağılayıp, dalga geç-

me' şeklinde yaşıyor. Cinsel tacize uğrayan kadınların % 8.4'ü şikayette bulunmuş. Kadınların % 16.8'i tacize karşı sessiz kaldığını söylerken, % 75.2'si yaşadıklarını yalnızca arkadaşlarıyla paylaşıyor.

Bir gazetenin öğretmenlerin sorunlarıyla ilgili yazı dizisine yansıyan bilgilere (Radikal, 29 Nisan 2004) göre, kadın öğretmenlerin (özellikle sendikalı olanların) (özellikle sağ görüşlü) erkek müdürler tarafından çeşitli şekillerde tacize maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu taciz biçimleri özel hayatla ilgili sorular sorma, istenmeyen bedensel yakınlaşmalar içine girme, ev ve cep telefonlarından arama, kılık kıyafetle ilgili olarak yorumlarda bulunma, soruşturmalar açtırma ve hatta fiziksel saldırı biçimlerini alabilmektedir. Okullardaki en önemli sorunlardan birini de evli- bekar ayrımı üzerinden evli kadınların 'itibarlı' sayılması, bekar ve dul kadınların ise ayrımcılık ve tacize uğraması oluşturuyor.

Kadınlar için son derece olumsuz ruhsal, fiziksel ve maddi sorunlara yol açan bu sorun konusunda Eğitim-Sen kendi demokratik örgüt iddiasına yakışan bir duyarlılık sergilemelidir. Bu amaçla sendika ICFTU ve ETUC kararlarına ek olarak;

- * işyerinde tacizin İş Yasası tarafından tanımlanarak gerekli önlemlerin alınması,
- * sendika tüzük ve yönetmeliklerinde sorunun düzenlenmesi,
- * taciz ve şiddete uğrayan eğitimci kadınlara yönelik olarak sendikanın hukuki ve psikolojik yardım sunması
- * eğitim emekçilerinin yaşadığı şiddet ve taciz olaylarının soruşturulmasında özel birimler ve kadın müfettişlerin görevlendirilmesinin sağlanması, soruşturma sırasında mağdurun hassasiyetlerinin dikkate alınması, (beyan, ispat yükü, gizlilik gibi konularda) sendikanın kadın komisyonunun mağdura destek olması

gibi konularda gerekli mücadeleyi vermeli ve önlemler geliştirmelidir.

Eğitim-Sen işyerinde taciz konusunu gündeme getirirken aynı zamanda örgüt içi ilişkiler ve kültür sorunlarına da gözden geçirmelidir. Kadın ile erkeğin birlikte bulunduğu her ortamda taciz riski ya da daha genel olarak tacizkar bir kültürel atmosfer oluşması olasılığı vardır ve örgütsel yaşamın da bundan arınmiş olduğunu varsaymamak gerekir. Örgüt içinde de gündelik pratik içinde eril bir dil-üslup tarzlarının yanısıra, kılık kıyafete ilişkin yorumlar ve özellikle bekar, evli, dul, genç, güzel gibi ayrımlar üzerinden yapılan yorum ve tutumların kadınlar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Hem kadınlar hem erkekler için son derece hassas olan bu konuda 'şeytanileştirici' ve 'disiplinci' öneriler geliştirmek yerine öncelikle konunun nasıl tartişılması gerektiğine ilişkin bir uzlaşma sağlanması gerekir. Burada asıl sorun, bazı 'sapık' erkeklerin 'bazı' kadınlara yönelik olarak münferit olarak giriştikleri ve 'cezalandırılması' gereken olaylar sorunu olarak değil, (bu tür olaylar da elbette her an yaşanabilir ve yaşanması halinde çeşitli 'disiplin' veya 'cezai' yaptırımlarla karşılanması gerekir) tüm erkek ve kadınları belirli şekillerde etkileyen cinsiyetçi örgüt kültürü sorunu olarak ele alınmalı ve kadın ile erkeklerin birlikte tartişmasına sunulmalıdır. Ancak bu konuda asıl dayanışmanın öncelikle kadınlar arasında gerçekleştirilmesi gerektiği de unutulmalıdır. Bu konudaki kolektif duyarlığı ve dayanışmayı geliştirmek, alınacak her tür acil disiplin önleminde çok daha önemli ve faydalıdır. Gerektiğinde çatışmadan kaçınmamakla birlikte, örgüt içi yaşamı kadın erkek kutuplaşmasına sahne olan bir disiplin ve soruşturma alanına evirmeksizin bu konuyu gündeme getirmenin yolları aranmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu, T.C, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
- Cinsel Şiddet: Gelecek Umudur Kalmadı, Doz Yayınları,
- KESK Yayınları
- İnsan Hakları Derneği Çalışına Raporu 2002
- Sıcak Yuva Masalı, Pınar Ilkaracan, Leyla Gülçür, Canan Arın
- Türkiye’de Kadın Olmak, Necla Arat
- Eğitim-Sen’in ‘25 Kasım’, ‘Yeni Haklarımız Var’ ve ‘İnsan Hakları’ Broşürleri
- Kadının İnsan Hakları Projesi 2: Orta ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerde Kadına Yönelik Şiddet, Kadın Dayanışma Vakfı, Serap Ayhan ve Proje Grubu

Not:

Yukarıdaki metin 10 Ocak 2004’da Ankara’da toplanan Kurultay hazırlık çalışması sırasında Şiddet konulu çalışma grubunu oluşturan Aliye Gözübüyük, Dilek Akman, Meral Gün Gültekin, Özlem Menteş, Sevim Atalar ve Alev Ozkazanç tarafından yazılmıştır. Metnin yazılmasına esas teşkil eden bildiri sahipleri aşağıda sıralanmıştır:

Özgür Kurt, Kübra Göçmen, Eskişehir

Hatun Konak

Erdal Düzgün, adana Kadın Komisyonu

Sevim Atalar, Trabzon Kadın Komisyonu

Dilek Akman, Hatay

Asuman Kavukoğlu, Hatay Kadın Komisyonu

Özlem Menteş, Hülya Şahin, Nalan Koçak, Elif Şule Koçak, Nursen Koçak, Ordu Kadın Komisyonu

Antalya Şube

iskenderun Şube

Mersin Kadın Komisyonu

Nilgün Erçii, Adana Kadın Komisyonu,
Halime Doğan, Adana Kadın Komisyonu
Gülsen Can, Adana Şube
Meral Gün Güntekin, Adana Şube Kadın Sekreteri
Ömer Şimşek, Adana Şube
Nevin Demir, Samsun Şube
Deren Usta Gür, Samsun Şube
Zühre Şahin, Ankara 1 nolu Şube
Şefika Şimşek, Ankara 1 nolu Şube

EK-1 PEKİN DEKLERASYONU

D . Kadınlara Yönelik Şiddet

112. Kadınlara yönelik şiddet, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasını engellemektedir. Kadınlara yönelik şiddet, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini kullanmalarını hem engellemekte hem de bozmakta veya değersiz hale getirmektedir. Kadınlara yönelik şiddet olaylarında bu hak ve özgürlüklerin korunması ve yaygınlaştırılmasında uzun süreli başarısızlık, bütün Devletlerin önem vermesi ve ele alması gereken bir konudur. Şiddetin nedenlerine ve sonuçlarına, oluş sıklığına ve mücadele önlemlerine ilişkin bilgi Nairobi Konferansından bu yana büyük ölçüde artmıştır. Az ya da çok ölçüde, ama bütün toplumlarda kadınlar ve kız çocukları, sınırları gelir, sınıf ve kültürle çakışan fiziksel, cinsel ve psikolojik tacize maruz kalmaktadırlar. Kadınların sosyal ve ekonomik statüsünün düşük olması, kadınlara yönelik şiddetin hem nedeni hem de sonucu olabilmektedir.

113. "Kadınlara yönelik şiddet" terimi, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini,

baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir. Buna bağlı olarak kadınlara yönelik şiddet, aşağıdakileri kapsamakla birlikte, bunlarla sınırlı değildir :

- (a) Dayak dahil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikle tecavüz, kadınlara zararlı olan, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet;
- (b) Tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dahil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması;
- (c) Nerede olursa olsun, Devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

114. Kadınlara yönelik şiddetin diğer türleri arasında, silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama vardır.

115. Kadınlara yönelik şiddet hareketleri, aynı zamanda zorla kırsılaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla/baskıya uygulanması, kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimini de kapsamaktadır.

116. Bazı kadın grupları, örneğin azınlık grubuna mensup kadınlar, yerli kadınlar, mülteci ve göçmen kadınlar, kadın göçmen işçiler, kırsal veya uzak topluluklarda yaşayan yoksul kadınlar, muhtaç kadınlar, kurumlardaki veya hapishanelerdeki kadınlar, kız çocuklar, özürlü kadınlar, yaşlı kadınlar, yerinden edilmiş ka-

dinlar, memleketine iade edilmiş kadınlar, yoksulluk içinde yaşayan kadınlar ve silahlı çatışma, düşman işgali, sıcak savaş, iç savaş, rehin alma dahil terörizmle karşı karşıya kalan kadınlar şiddete karşı özellikle korunmasızdırlar.

117. Şiddet hareketleri ve tehditleri, ister ev içinde ister toplumda meydana gelsin, veya Devlet tarafından icra edilmiş ya da göz yumulmuş olsun, kadınların hayatına korku ve güvensizliği sokar ve eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerinin başarılmasını engeller. Taciz dahil şiddet korkusu kadının hareketliliğine sürekli baskı yapar ve kaynaklarla temel faaliyetlere ulaşmasını kısıtlar. Bireyin ve toplumun ödediği yüksek sosyal, ekonomik ve sağlığa ilişkin bedeller, kadına yönelik şiddetle bağlantılıdır. Kadına yönelik şiddet, erkeklerle kıyaslandığında kadınları ikinci plana iten en önemli sosyal mekanizmalardan biridir. Çoğu zaman kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, şiddetin sıklıkla hoş görüldüğü aile içinde veya ev içinde meydana gelir. İhmal, cinsel ve fiziksel taciz, aile üyelerinin veya ev halkından diğer kişilerin kız çocuklara veya kadınlara tecavüzü, nikahlı eşin tacizi veya nikah dışı taciz olaylarının sıklığı genellikle gizli tutulur ve bu yüzden de saptanması zordur. Bu tür bir şiddet bildirilse bile, kurbanları korumada veya yapılanları cezalandırmada çoğu zaman başarısız kalınır.

118. Kadınlara yönelik şiddet, erkeklerin hakimiyetine ve kadınlara yönelik ayrımcılığa yol açan, kadınların ilerlemesini engelleyen, kadınla erkek arasında çağlar boyunca sürmüş eşit olmayan güç ilişkilerinin görünürdeki yüzüdür. Hayat boyunca devam eden kadına yönelik şiddet, temelde kültürel modellerden, özellikle de belirli geleneksel veya âdet olmuş uygulamaların zararlı etkilerinden kaynaklanır ve ırk, cinsiyet, dil veya dinle bağlantılı bütün aşırı hareketler, ailede, iş yerinde, toplulukta ve toplumda kadına uygun görülen düşük statüyü devamlı hale getirir. Sosyal

baskı, özellikle aşığıda verilen, kadınların aleyhine olan bazı icraat ve faaliyetleri açıklamaktan duyulan utanç, kadınlara yönelik şiddeti artırmaktadır; kadının yasalara ilişkin bilgiye, yardım veya korunmaya ulaşabilirliğinin olmaması; kadınlara yönelik şiddeti etkin bir biçimde önleyecek yasaların olmaması; halihazırdaki yasaların reformunda başarısızlık; kamu yetkililerinin, halihazırdaki yasaları uygulama ve tanıma çabalarının yetersiz olması; ve şiddetin nedenleri ile sonuçlarını ele alacak eğitimsel ve diğer türden araçların yokluğu. Kadınlara yönelik şiddetin medyadaki görüntüsü, özellikle tecavüz veya cinsel köleliğin yanı sıra pornografi gibi, kız çocukların ve kadınların cinsel nesne olarak kullanılmasını ayrıntılarıyla betimleyen görüntülere yer verilmesi, bu tür şiddetin devam etmesine katkıda bulunmakla kalmamakta, başta çocuklar ve gençler olmak üzere bütün toplumu derinden ve olumsuz olarak etkilemektedir.

119. Kadına yönelik şiddetin yaşanmadığı aileleri, toplumları ve ülkeleri yaygınlaştırmaya yönelik zor mücadele için bütünsel ve birçok disipline yer veren bir yaklaşım geliştirmek, gerekli ve başarılabilir bir görevdir. Eşitlik, kadınla erkek arasında ortaklık ve insanın bütünlüğüne saygı duyma, sosyalleşme sürecinin bütün aşamalarına nüfuz etmelidir. Eğitim sistemleri, özsaygıyı, karşılıklı saygıyı ve kadınla erkek arasında işbirliğini yerleştirmelidir.

120. Şiddetin oluş sıklığına ilişkin istatistiklerin ve cinsiyete göre bir araya getirilmiş verilerin yeterli ölçüde olmaması, programların ayrıntılı hazırlanmasını ve değişikliklerin izlenmesini zorlaştırmaktadır. İşyeri dahil toplumda ve özel yaşamda kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet, cinsel taciz ve ev içi şiddete ilişkin araştırmalarla dokümantasyonun eksikliği yada yetersizliği, duruma özgü müdahale stratejilerinin geliştirilmesini engellemektedir. Birkaç ülkedeki deneyimler, erkeklerin ve kadınların şiddetin bütün

türlerinin üstesinden gelmek için harekete geçirilebileceklerini ve şiddetin hem nedenlerini hem de sonuçlarını göz önünde tutan etkili toplumsal önlemlerin alınabileceğini göstermektedir. Cinsler arası şiddeti ortadan kaldırmak için harekete geçmiş erkek grupları, değişim için gerekli bir ortaktır.

121. Kadınlar, çatışma olan ve olmayan durumlarda, yetkili konumdaki kişiler tarafından yapılan şiddete karşı korunmasız durumda olabilirler. Bütün görevlilerin insani hukuka ve insan hakları yasalarına göre eğitilmesi ve kadınlara yönelik şiddet hareketinde bulunanların cezalandırılması, temelde kadınların güvenmesi gereken polis, hapishane görevlileri ve güvenlik güçleri gibi kamu görevlilerinin bu tür şiddetten kaçınmasını sağlamaya yardım edecektir.

122. Seks ticareti için kadın ve kız çocuklarının alınıp satılmasının etkili bir şekilde önlenmesi, uluslararası ilginin artmasıyla mümkündür. 1949 tarihli Birleşmiş Milletler Kadın Ticareti ve Fahişelerin Sömürülmesinin Önlenmesi Sözleşmesi'nin ve diğer ilgili uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını gözden geçirmek ve güçlendirmek gerekmektedir. Uluslararası fuhuş ve kadın ticareti şebekelerinin kadınları kullanması uluslararası organize suçun önemli bir kolu haline gelmiştir. Kadın ve kız çocuklarının insan haklarını ve temel özgürlüklerini ihlal eden bu durumu araştıran, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü, kendi görev alanı içinde ve acil olarak, seks ticareti amacıyla uluslararası kadın ticareti konusunun yanı sıra, fahişeliğe zorlama, tecavüz, cinsel taciz ve seks turizmi konularını da ele almaya davet edilmiştir. Bu uluslararası ticaretin kurbanı olan kadın ve kız çocuklarının, her tür şiddetin yanı sıra istenmeyen gebelik ve HIV/AIDS dahil cinsel yolla geçen hastalıklarla karşılaşma riski fazlasıyla yüksektir.

123. Hükümetler ve diğer aktörler kadına yönelik şiddeti ele alırken, bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlemelidirler. Böylece kararlar alınmadan önce, bu kararların kadınları ve erkekleri nasıl etkileyeceğine ilişkin bir inceleme yapabilmek için doğacaktır.

Stratejik hedef D.1. Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünleşmiş önlemler almak.

Yapsacak eylemler

124. Hükümetler tarafından:

- (a) Kadına yönelik şiddeti kınamak ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu'nda yer aldığı şekliyle şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik taahhütlerinden vazgeçmek için herhangi bir adet, gelenek ya da dini düşünceyi iteri sürmekten kaçınmak;
- (b) Kadına yönelik şiddete dahil olmaktan kaçınmak ve ister Devlet ister şahıslar tarafından yapılmış olsun, kadına yönelik şiddeti önlemek, araştırmak ve ulusal yasalara uygun olarak şiddet hareketlerini cezalandırmak için gerekli dikkat ve çabayı göstermek;
- (c) Evde, işyerinde, toplulukta veya toplumda herhangi bir tür şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarına yönelik olarak yapılmış yanlışları düzeltmek ve cezalandırmak için, ulusal yasaların cezai, medeni, çalışma hayatıyla ilgili ve idari yaptırımlarını uygulamak ve/veya pekiştirmek;
- (d) Şiddetin önlenmesine ve suçluların kanuni takibine önem vererek, kadınlara yönelik şiddetin yok edilmesinde etkin olma-

tarım sağlamak amacıyla yasaları kabul etmek ve/veya uygulamak, düzenli olarak gözden geçirmek ve incelemek; şiddete maruz kalan kadınların korunmasını, telafi, tazminat ve kurbanların tedavisi dahil hızlı ve etkili çarelere ulaşmalarını sağlayacak önlemler almak ve şiddete başvuranların rehabilitasyonunu sağlamak;

- (e) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, 21/ Uluslararası Medeni ve Politik Haklar Sözleşmesi'nde 13/ Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nde, 13/ ve işkence ve Diğer Zulüm, İnsanlık dışı veya Küçültücü Davranış veya Cezalandırmaya Karşı Sözleşme'de yer alanlar dahil olmak üzere kadına yönelik şiddetle ilgili uluslararası insan hakları maddelerini ve araçlarını onaylamak ve/veya uygulamak için faal olarak çalışmak;
- (f) Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin 11. toplantısında 23i kabul ettiği Genel Tavsiye 19'u göz önüne alarak, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini uygulamak;
- (g) Kadına yönelik şiddetle ilgili bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakı açısını ana görüş olarak yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemek, yasaları uygulamakla görevli olanlar, emniyet mensupları, adli, tıbbi ve sosyal çalışmacılar, azınlıklarla,-göçmen ve mültecilere ilişkin konularla ilgilenenler gibi bu politikaları uygulamakla sorumlu olanların, kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları ve mekanizmalarına ilişkin bilgi ve anlayışlarını artırmayı hedefleyen program ve önlemleri etkin bir şekilde teşvik etmek, desteklemek ve uygulamak, ve şiddet kurbanı kadınların, cinsiyete duyarsız yasalar veya yargılamaya veya yürütmeye ilişkin uygulamalar yüzünden tekrar kurban konumuna düşürülmesini engelleyecek stratejiler geliştirmek;

- (h) Şiddete maruz kalmış kadınların adli mekanizmalara, ve ulusal yasaların öngördüğü şekliyle, gördükleri zararı telafi edecek hızlı ve etkili çarelere ulaşmalarını sağlamak ve bu mekanizmalar yoluyla haklarını aramaları için kadınlara, haklarının neler olduğu konusunda bilgi vermek;
- (i) Kadının cinsel organına zarar verme, kız bebeklerin öldürülmesi, doğum öncesi cinsiyet seçimi ve çeyizle bağlantılı şiddet gibi kadına yönelik şiddet hareketleri ve uygulamaları yapanlara karşı yasaları harekete geçirmek ve uygulamak;
- (j) Kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için bütün uygun düzeylerde eylem planları oluşturmak ve uygulamak;
- (k) Erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış modellerini değiştirmek ve cinslerden birinin üstünlüğü yada aşağılığı düşüncesine ve erkeklerle kadınların klişeleşmiş rollerine dayanan önyargıları, geleneksel uygulamaları ve bütün diğer yaklaşımları ortadan kaldırmak amacıyla, özellikle eğitim alanında, bütün uygun önlemleri almak;
- (l) Kadınların ve kız çocuklarının, kendilerine yönelik şiddet hareketlerini, ceza veya misilleme korkusu olmadan, ücretsiz, güvenilir ve gizliliğe saygı duyan bir ortamda açıklayabilmeleri için kurumsal mekanizmaları oluşturmak veya güçlendirmek;
- (m) Özürlü kadınların, kadına yönelik şiddete ilişkin her tür bilgi ve hizmete ulaşmalarını sağlamak;
- (n) Yetkinin kötü kullanılarak kadına yönelik şiddete yol açmasından kaçınmak için adli, yasal, tıbbi, sosyal, eğitici, emniyet ve göçmenlerden sorumlu personele yönelik eğitim programlarını uygun şekilde oluşturmak, düzenlemek, geliştirmek ve finansmanını sağlamak, kadın kurbanların adil bir şekilde tedavi edilmesini garanti altına almak için, yukarıda sözü edilen personeli cinsiyete dayalı hareketlere ve şiddet tehditlerine duyarlı kılmak;

- (o) Görevini yerine getirirken kadına yönelik şiddet hareketlerine başvuran polis, güvenlik güçleri veya Devletin herhangi bir görevlisini cezalandıran halihazırdaki yasaları pekiştirmek, eğer yoksa, bu yasaları çıkarmak; bu tür şiddet uygulayanlara karşı halihazırdaki yasaları gözden geçirmek ve etkili önlemler almak;
- (p) Eylem planlarının bütün elverişli düzeylerde uygulanması için gereken kaynaklar dahil, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasıyla ilgili faaliyetlere bütçeden yeterli kaynak tahsis etmek ve toplumsal kaynakları harekete geçirmek;
- (q) Kadına yönelik şiddet konusunda ilgili bilgileri ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonunu uygulamak için alınan önlemleri, ilgili Birleşmiş Milletler insan hakları belgelerinin koşullarına uygun olarak teklif edilen raporlara dahil etmek;
- (r) Kadına yönelik şiddet konusunda çalışan İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü'ne görevi sırasında yardımcı olmak ve işbirliği yapmak ve istenen bütün bilgiyi sağlamak; ayrıca işkenceye ilişkin İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü ve kadına yönelik şiddetle bağlantılı olarak, acele, mahkeme dışı ve keyfi infazlara ilişkin İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörü gibi diğer yetkili mekanizmalarla işbirliği yapmak;
- (s) İnsan Hakları Komisyonu'na, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan Özel Raportörün 1997'de sona erecek olan yetkilerinin yenilenmesini, eğer izin verilirse yetkilerin güncelleştirilmesini ve güçlendirilmesini önermek.

125. Yerel yönetimler dahil Hükümetler, toplumsal örgütler, hükümet dışı kuruluşlar, eğitim kurumları, kamu ve özel sektör kuruluşları ve uygun olduğunda kitle iletişim araçları tarafından:

- (a) Şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarına mali yönden güçlü koruma evleri, destek ve yardımın yanı sıra tıbbi, psiko-

- lojik ve diğ er danış ma hizmetleriyle, gerekli olduğ unda ücret-
siz veya maliyeti az hukuki yardım sağ lamak ve uygun bir ge-
ç inme yolu bulmalarına yardımcı olmak;
- (b) Cinsiyete dayalı ş iddetin kurbanı olan göç men kadın iş ç iler da-
hil göç men kadın ve kız çocukları için dil ve kültür aç ısından
ulaş ılabilir hizmetler oluşturmak;
- (c) Ev sahibi ÷ lkedeki yasal statüleri, iş verenin insafına kalmış olan
göç men kadın iş ç iler baş ta olmak üzere, kadın göç menlerin
ş iddete ve diğ er türden tacizlere karşı korunmasız durumda ol-
duğ unu kabul etmek;
- (d) Kadına yönelik ş iddet konusunda bilinç lenmeyi art ırmak ve
ş iddetin yok edilmesine katkıda bulunmak için bütün dünya-
daki kadın örg ütlerinin ve hükümet dış ı kuruluş ların giriş imle-
rini desteklemek;
- (e) Kadına yönelik ş iddetin, kadının insan haklarını kullanmasına
engel olduğ u ve hakların ihlali anlamına geldiğ i konusunda
halk ı bilinç lendirecek toplumsal eğitim kampanyaları düzen-
lemek, desteklemek ve bunları finanse etmek; ihtilafları ç öz-
mek amacıyla cinsiyete duyarlı, uygun, geleneksel ve yenilik-
çi yöntemleri kullanmaları için yerel toplulukları harekete ge-
ç irmek;
- (f) Birinci basamak sağ lık hizmetleri merkezleri, aile planlaması
merkezleri, halihazırdaki okul sağ lığı hizmetleri, anne ve be-
bek koruma merkezleri, göç men ailelere yönelik merkezler ve
bu gibi aracı kurumların, tacize ilişkin bilgi ve eğitim alanın-
daki temel rolünü tanımak, desteklemek ve yaygınlaşt ırmak;
- (g) Kız ve erkek çocukları, kadınları ve erkekleri, ailedeki, toplu-
luktaki ve toplumdaki ş iddetin, kişı ve toplum üzerindeki za-
rarlı etkilerine duyarlı kılmak amacıyla eğ itici ve öğ retici prog-
ramlar, bilgilendirme kampanyaları düzenlemek ve finanse et-
mek; onlara, ş iddete başvurmadan iletişim kurmanın yollarını

öğretmek, kendilerini ve başkalarını bu tür şiddetten koruyabilmeleri için kurbanların ve potansiyel kurbanların eğitilmesini sağlamak;

- (h) Şiddet kurbanı olan kadınlar ve aileler için, yardım konusunda bilgi vermek;
- (i) Şiddete başvuranlar için rehabilitasyon ve danışmanlık programları sağlamak, finanse etmek ve desteklemek; bu türden şiddetin yeniden meydana gelmesini önlemek için rehabilitasyon ve danışmanlık programlarını geliştirecek araştırmaları yaygınlaştırmak;
- (j) Medyanın, kadınla erkeğin klişeleşmiş olmayan görüntülerini yayma ve şiddeti körükleyecek medyatik sunuş biçimlerinden kaçınma sorumluluğuna ilişkin bilinci artırmak ve medyanın içeriğinden sorumlu olanları, mesleki yönetim kuralları ve koşulları oluşturmaya teşvik etmek; ayrıca, medyanın, kadına yönelik şiddetin nedenleri ve etkileri konusunda halkı bilgilendirme ve eğitmedeki, bu konuda kamuoyunda bir tartışma açmadaki önemli rolüne ilişkin bilinci artırmak.

126. Hükümetler, işverenler, sendikalar, toplum ve gençlik örgütleri ve uygun olduğunda hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

- (a) Bütün eğitim kurumlarında, işyerlerinde ve diğer yerlerde kadına yönelik cinsel tacizi ve diğer türden şiddeti ortadan kaldırmak için programlar ve uygulamalar geliştirmek;
- (b) Suç teşkil eden ve kadının insan haklarının ihlali anlamına gelen şiddet hareketleri konusunda halkı eğitecek ve bilinçlendirecek programlar ve uygulamalar geliştirmek;
- (c) Tacizin meydana geldiği evlerde ve kurumlarda yaşayanlar başla olmak üzere, taciz kar ilişkilerine maruz kalmış veya kalmakta olan kız çocukları, ergenlik çağındakiler ve genç kadınlar için danışmanlık, iyileştirme ve destek programları geliştirmek;

(d) Genç kadınlar, mülteciler, ülke içinde ve dışında yerinden edilmiş kadınlar, özürli kadınlar ve kadın göçmen işçiler gibi şiddete karşı korunmasız durumdaki kadınlar başta olmak üzere, halihazırdaki yasaları uygulamak ve uygun olduğunda kadın göçmen işçiler için hem ayrıldıkları hem de gittikleri ülkelerde yeni yasalar oluşturmak dahil, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldıracak özel önlemler almak.

127. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından : Kadına yönelik şiddet konusunda çalışan İnsan Hakları Komisyonu Özel Raportörüne, özellikle diğer özel raportörler ve çalışma gruplarıyla ortak veya ayrı ayrı üstlendiği görevlerin gerçekleştirilmesinde ve takibinde, ve yetkili kılındığı bütün alanlarda, gerekli faaliyetleri yapabilmesi için personel ve kaynak yardımı başta olmak üzere bütün gerekli yardımın yapılması ve Kadınlara Karşı Ayrımın Ortadan Kaldırılması Komitesi'yle ve bütün sözleşme organlarıyla periyodik müzakereler yapılması için yeterli yardımı sağlamak.

128. Hükümetler, uluslararası örgütler ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

Mülteci Kadınların Korunmasına ilişkin UNHCR ilkelerinin ve Mültecilere Yönelik Cinsel Şiddete Tepki ve Şiddetin Önlenmesi'ne ilişkin UNHCR ilkelerinin yayılmasını ve uygulanmasını teşvik etmek.

Stratejik hedef D.2. Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek.

Yapılacak eylemler

129. Hükümetler, bölgesel örgütler, Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası örgütler, araştırma kurumları, kadın ve gençlik örgütleri ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından :

- (a) başta ev içi şiddet olmak üzere, kadına yönelik şiddetin değişik türlerinin yaygınlığına ilişkin araştırmalar yapmak, veri toplamak ve istatistikler oluşturmak; kadına yönelik şiddetin nedenleri, doğası, ciddiyeti ve sonuçlarına, ve kadına yönelik şiddeti önlemek ve düzeltmek için uygulanan önlemlerin etkinliğine ilişkin araştırmaları teşvik etmek;
- (b) araştırma ve inceleme bulgularını geniş ölçüde yaymak;
- (c) Şiddet hareketlerinin (örneğin ırza tecavüz) kadın ve kız çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin araştırmaları başlatmak ve desteklemek ve sonuçta elde edilen bilgilerle istatistikleri kamuoyuna sunmak;
- (d) Cinsiyete dayalı şiddeti ve eşitsizlikleri körükleyen ticari reklamlardaki görüntüler dahil cinsiyete dayalı klişeleşmiş rollerin etkisini ve bu rollerin hayalın değişik dönemlerinde nasıl yansıtıldığını incelemesi için medyayı teşvik etmek ve şiddetten kurtulmuş bir toplum olma görüşüyle bu olumsuz görüntüleri ortadan kaldıracak önlemler almak.

Stratejik hedef D.3. Kadın ticaretini önlemek ve fahişelikle kadın ticaretine bağlı olarak şiddete maruz kalanlara yardımcı olmak.

Yapılacak eylemler

130. Menşe ülke, transit geçilen ve varış noktası olan ülkelerin Hükümetleri, bölgesel ve uluslararası

örgütler tarafından :

- (a) insan ticareti ve köleliğe ilişkin uluslararası anlaşmaları onaylamayı ve yürürlüğe koymayı düşünmek;
- (b) Kadın ticaretini engellemek için, kadın ve kız çocuklarının haklarını daha iyi korumak ve şiddete başvuranları hem adli hem de toplumsal yasalarla cezalandırmak görüşüyle halih-

zirdaki yasaları güçlendirmek dahil, kadın ve kız çocuklarının fahişelik, seks ticaretinin diğer türleri, evliliğe zorlama ve çalışmaya zorlama amacıyla alınıp satılmasını teşvik eden temel nedenleri ve harici nedenleri göz önünde tutarak hazırlanmış uygun önlemler almak;

- (c) Kadın ticareti yapan ulusal, bölgesel ve uluslararası şebekeleri dağıtmak amacıyla bütün ilgili yasa uygulama yetkilileri ve kurumları arasındaki işbirliğini ve birlikte planlanmış eylemleri hızlandırmak;
- (d) Kadın ticareti kurbanlarını topluma kazandırmak ve iyileştirmek için, mesleki eğitimin, yasal yardımın ve gizliliğe önem veren sağlık hizmetlerinin dahil olduğu kapsamlı programlar hazırlamak ve bunlara kaynak tahsis etmek ve kadın ticareti kurbanlarına sosyal, tıbbi ve psikolojik yardım sağlamak için hükümet dışı kuruluşlarla işbirliği yapmak;
- (e) Genç kadınların ve çocukların korunmasına özel bir önem vererek seks turizmini ve kadın ticaretini önlemeyi hedef alan yabaları yürürlüğe koymayı düşünmek ve bu konuda eğitici ve öğretici programlarla politikalar geliştirmek.

E . Kadınlar ve Silahlı Çatışma

131. Dünya barışını koruyan, insan haklarıyla demokrasinin değerini bilen ve koruyan, tartışmaların barışçı bir ortamda yapıldığı, Birleşmiş Milletler kuruluş yasasında ifade edildiği gibi bölgesel bütünlüğe veya politik bağımsızlığa yönelik tehdit ve zor kullanımını içermeyen, ve egemenliğe saygılı bir ortam, kadınların ilerlemesi için önemli bir unsurdur. Barış, kadınla erkek arasındaki eşitlik ve kalkınmayla ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır. Silahlı veya diğer türden çatışmalar, terörizm ve rehine almak, hâlâ dünyanın pek çok bölgesinde yaygın olan olaylardır. Saldırı, ya-

bancı işgali, etnik ve diğer türden çatışmalar neredeyse bütün bölgelerde kadın ve erkekleri etkileyen gerçeklerdir. İnsan haklarının tam olarak kullanılmasına ciddi bir engel teşkil eden büyük çaplı ve sistematik ihlaller ve durumlar, dünyanın değişik bölgelerinde meydana gelmeye devam etmektedir, işkence, zulüm, insanlık dışı ve küçültücü davranışlar ve cezaların yanı sıra, acele ve keyfi infazlar, kaybolmalar, keyfi alıkoymalar, her türden ırkçılık ve ırk ayrımcılığı, yabancı işgali ve yabancı üstünlüğü, yabancı düşmanlığı, yoksulluk, açlık ve ekonomik, sosyal, kültürel hakların diğer türden ihlali, dini hoşgörüsüzlük, terörizm, kadınlara yönelik ayrımcılık ve yasaların etkin olmaması, bu tür ihlallere ve engellere dahildir. Sivil halka saldırıda bulunmayı yasaklayan uluslararası insani yasaların sistematik olarak çiğnendiği, başta kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve özürlüler olmak üzere sivil halkı etkileyen silahlı çatışmalarla bağlantılı olarak insan haklarının sıklıkla ihlal edildiği zamanlar olmaktadır. Silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, uluslararası insan haklarının ve insani hukukun temel ilkelerinin ihlal edilmesi demektir. Özellikle katliam ve bir savaş stratejisi ya da sonucu olarak etnik temizlik biçimindeki büyük çaplı insan hakları ihlalleri, ve savaş durumunda kadınlara sistematik tecavüz dahil, ırza tecavüz, mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin kitle halinde ülkeden çıkarılması, şiddetle kınanan ve bu suçları işleyenleri cezalandırmanın yanı sıra hemen durdurulması gereken, nefret uyandıran uygulamalardır. Silahlı çatışma olaylarının bazıları, ülkenin başka bir Devlet tarafından işgal edilmesinden veya sömürge haline getirilmesinden ve bu durumun devletin ve askeri güçlerin baskısıyla sürdürülmek istenmesinden ileri gelmektedir.

132. 1949 tarihli, savaş Zamanlarında Sivil Halkın Korunmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1977 tarihli Ek Protokol 2â/ kadınların, başta alçaltıcı ve küçültücü davranış görme, tecavüz, fahişeliğe zorlama ve herhangi bir türden ahlaksız saldırı olmak üzere

re, onur kırıcı her türden saldırıya karşı özellikle korunacağını açıklıkla belirtmektedir. Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı'nın ifadesiyle, "silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, uluslararası insan haklarının ve insani hukukun temel ilkelerinin ihlal edilmesidir" 25/ Özellikle cinayet, tecavüz, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama dahil, bu türden bütün ihlallere etkin ve açık bir tepki göstermek şarttır, insan haklarının tam olarak kullanılmasına ciddi bir engel teşkil eden büyük çaplı ve sistematik ihlaller ve durumlar dünyanın değişik bölgelerinde meydana gelmeye devam etmektedir. İşkence, zulüm, insanlık dışı ve küçültücü davranışlar veya acele, keyfi alıkoymaların yanı sıra her türden ırkçılık, ırk ayrımı, yabancı düşmanlığı, ekonomik,"sosyal ve kültürel hakların ihlali ve dini hoşgörüsüzlük, bu tür ihlallere ve engellere dahildir.

133. Silahlı çatışma ve askeri işgal durumlarında insan haklarının ihlal edilmesi, uluslararası insan hakları belgelerinde, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde ve buna ilişkin Ek Protokolde belirtilen uluslararası insan haklarının ve insani hukukun temel ilkelerinin ihlal edilmesidir. Savaşın harap olmuş ve işgal edilmiş bölgelerde büyük çaplı insan hakları ihlalleri ve etnik temizlik politikaları hâlâ sürdürülmektedir. Bu uygulamalar, diğer şeylerin yanı sıra, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan büyük bir çoğunluğu mülteci ve yerinden edilmiş kadınlar, ergenlik çağındaki kızlar ve çocuklar olan, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin kitlesel akışına yol açmıştır. Genellikle kadın ve çocuk olan sivil kurbanların sayısı, çoğu kez savaşta ölen askerlerin sayısından fazladır. Buna ek olarak kadınlar çoğu kez yaralı askerlerin bakımını üstlenmekte ve çatışmanın bir sonucu olarak beklenmedik bir şekilde kendilerini evin tek reisi, tek ebeveyn ve yaşlı akrabaların bakımından sorumlu olan kişi durumunda bulmaktadırlar.

134. İstikrarsızlığın ve şiddetin sürdüğü bir dünyada, barış ve güvenlik için işbirliğine dayalı yaklaşımların uygulanmasına acilen ihtiyaç vardır. Kadınların yetki mekanizmalarına eşit ulaşılabilirliği ve tam katılımı, çatışmaları çözme ve önleme çabalarına tam anlamıyla dahil olması, barış ve güvenliğin yaygınlaşması ve sürekliliği için temel koşuldur. Kadınlar çatışmaların çözümünde, barışın korunmasında, savunma ve dış işler mekanizmalarında önemli roller oynamaya başlamakla birlikte karar alma pozisyonlarında hâlâ yeterince temsil edilmemektedirler. Kadınlar barışın güvence altına alınması ve sürdürülmesinde eşit rol oynayacaklarsa, politik ve ekonomik açıdan güçlendirilmeleri, ayrıca karar alma mekanizmalarının her düzeyinde yeterli bir biçimde temsil edilmele-ri gerekmektedir.

135. Silahlı çatışma ve terörizmin sonuçları bütün toplumları acıya boğmakla birlikte, toplumdaki statüleri ve cinsiyetleri yüzünden kadınlar ve kız çocukları daha çok etkilenmektedirler. Çatışan taraflar ceza görmeyeceklerini bilerek çoğu kez kadınlara tecavüz etmekte, bazen de bir savaş ve terörizm taktiği olarak sistematik tecavüzü kullanmaktadırlar. Bu tip durumlarda kadına yönelik şiddet ve kadının insan haklarının ihlali, her yaşta kadının karşılaştığı bir davranıştır. Silahlı çatışma durumlarında kadınlar yerinden edilme, evin ve diğer mülkün kaybı, yakın akrabaların kaybı veya iradesi dışında ortadan kaybolması, yoksulluk, ailenin dağılması ve bütünlüğünün bozulmasıyla karşı karşıya kaldıkları gibi, özellikle etnik temizleme politikalarının ve diğer yeni şiddet biçimlerinin sonucu olarak cinayet, terörizm, işkence, kayıplar, yakın akrabaların ortadan kaybolması, cinsel kölelik, tecavüz, cinsel taciz ve gebeliğe zorlanma gibi durumların kurbanı olmaktadır. Bu durum, silahlı çatışmaların, yabancı işgalinin ve yabancı üstünlüğünün hayal boyu süren sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan sarsıcı sonuçlarıyla birleşmektedir.

136. Dünyadaki milyonlarca mülteci ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler dahil, diğer yerinden edilmiş kişilerin yaklaşık % 80'ini kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. Bu kişiler şiddet ve güvende olmamanın yanı sıra gayrimenkul, mal ve hizmetlerden yoksun olma, kendi memleketlerine dönme haklarından yoksun kalma tehdidi altındadırlar. Sistematik terör ve yıldırma kampanyalarında bir zulüm yöntemi olarak ve belirli bir etnik, kültürel veya dini grubun üyelerini kendi ülkelerine dönmeye zorlamak amacıyla kullanılan, kökünden koparılmış kadın ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddete özel bir önem verilmelidir. Aynı zamanda kadınlar da, Mültecilerin Statüsü'ne ilişkin 1951 Sözleşmesinde ve 1967 Protokolünde tek tek belirtilen bütün nedenlerden dolayı ve cinsel şiddet veya cinsiyete dayalı diğer yöntemlerle zulüm görme dahil, zulüm korkusunun sonucu olarak ülkelerini terk etmeye zorlanabilirler, ve bu terk etme sırasında, iltica ettikleri ve yeniden yerleştikleri ülkelerde, kendi memleketlerine iade sırasında ve sonrasında, şiddete ve istismara karşı korunmasız durumda olmaya devam ederler. Hak talebi bu tip bir zulme dayandırıldığında, kadınlar iltica ettikleri bazı ülkelerde mülteci olarak tanınmakta zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

137. Mülteci, yerinden edilmiş ve göçmen kadınlar çoğu durumda güç, dayanıklılık ve beceriklilik gösterirler ve yeniden yerleştikleri ülkelere veya geri döndüklerinde kendi ülkelerine olumlu katkıda bulunabilirler. Bu durumdaki kadınların, kendilerini etkileyen kararlara uygun şekilde dahil edilmeleri gerekmektedir.

138. Pek çok hükümet dışı kadın kuruluşu, askeri harcamalarda dünya çapında kısıtlamaya gidilmesi, uluslararası silah ticaretinin, kaçakçılığının ve üretiminin azaltılması konusunda çağrıda bulunmuştur. Çatışmalardan ve aşırı askeri harcamalardan en olumsuz etkilenenler, temel hizmetlere yatırım yapılmadığı için yoksulluk içinde yaşayan kişilerdir. Özellikle tahripkar veya asker-si-

vil ayırmayan silahların kullanılması, başta kırsal kesimdekiler olmak üzere yoksulluk içinde yaşayan kadınların acı çekmesine neden olmaktadır. Bugün dünyadaki 64 ülkeye yayılmış, 100 milyondan fazla anti personel kara mayını vardır, aşırı askeri harcamaların, silah ticaretinin, silah üretimine ve kullanımına yapılan yatırımın kalkınma üzerindeki olumsuz etkisi mutlaka ele alınmalıdır. Bununla birlikte ulusal güvenlik ve barışın sürekli olması, ekonomik büyüme, kalkınma ve kadınların güçlendirilmesi için önemli bir koşuldur.

139. Silahlı çatışma ve toplumların çökme dönemlerinde kadınların rolü hayati bir önem kazanır. Kadınlar çoğu kez silahlı ve diğer türden çatışmaların ortasında sosyal düzeni korumaya çalışırlar. Kadınlar hem ailede hem de toplumda barışı öğreten kişiler olarak sosyal düzene önemli ama çoğu zaman değeri bilinmeyen bir katkıda bulunurlar. 140. Bütün uluslar ve insanlar için adaleti ve hoşgörüyü içinde barındıran bir barış kültürünü yerleştirmeye yönelik eğitim, ebedi barışa ulaşmak için şarttır ve erken bir yaşta başlamalıdır. Bu eğitim çatışma çözücü unsurları, arabuluculuğu, önyargıların giderilmesini ve farklılığa saygı duymayı da içermelidir.

141. Kararlar alınmadan önce bu kararların kadın ve erkekler üzerindeki etkisini inceleyebilmek için, silahlı ve diğer türden çatışmalar ele alınırken bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek amacıyla faal ve görünür bir politika izlenmelidir.

Stratejik hedef E. 1. Kadınların çatışmaların çözülmesine karar alma düzeylerinde katılmalarını artırmak ve silahlı veya diğer türden çatışmalar ile yabancı işgali altında yaşayan kadınları korumak.

Yapılacak eylemler

142. Hükümetler, uluslararası ve bölgesel hükümetlerarası kuruluşlar tarafından :

- (a) Birleşmiş Milletler kuruluş Yasası'nın 101. maddesinde ifade edilen hakkaniyetli coğrafik dağılım uyarınca, Birleşmiş Milletler Sekreteryası'ndaki düzeyler dahil, başta karar%lma düzeyi olmak üzere kadınların, bütün forumlar ve barış eylemlerinin her düzeyine eşit katılmalarını sağlamak ve bu amaçla onlara eşit fırsatlar sunmak için harekete geçmek;
- (b) Silahlı veya diğer türden çatışmaların ve yabancı işgalinin çözümünde cinsiyete dayalı bir bakış açısından yararlanmak ve Birleşmiş Milletler Eski Yugoslavya ve Ruanda için Uluslararası Yargıçlar Kurulu ve Uluslararası Adalet Divanı gibi bütün ilgili uluslar arası organlara, ve tartışmaların barışçı bir yolla çözümlenmesini amaçlayan diğer organların adli ve diğer mevkilerine aday gösterirken veya seçerken cinsler arası denge sağlamayı hedef almak;
- (c) Savcı, yargıç ve diğer görevlilere, silahlı çatışma durumlarında tecavüz, gebeliğe zorlama, ahlak dışı saldırılar ve terörizm dahil kadına yönelik şiddetin diğer türlerini kapsayan davalara bakarken, bu konulara ilişkin uygun mesleki eğitim vererek, yukarıda sözü edilen organların cinsiyete ilişkin konuları gerektiği gibi ele almasını sağlamak ve cinsiyete dayalı bakış açısını görevleriyle bütünleştirmek.

Stratejik hedef E.2. asın askeri harcamaları azaltmak ve silahlanmayı kontrol etmek.

Yapılacak eylemler

143. Hükümetler tarafından :

- (a) Askeri kaynakların ve bağlantılı endüstrilerin dönüştürülerek kalkınma ve barışçıl amaçlar için kullanılması konusunu, uygun olduğunda ulusal güvenlik görüşmelerine dahil etmeyi arttırmak ve hızlandırmak;

- (b) Küresel askeri harcamalar, silah ticareti, silah üretimi ve kullanımını için yapılan yatırımlar dahil aşırı askeri harcamaları azaltarak yeni toplumsal ve özel mali kaynak oluşturmanın yeni yollarını araştırmak; ulusal güvenlik taleplerini göz önünde tutarak, sosyal ve ekonomik kalkınma, özellikle de kadınların ilerlemesi için ek fonların muhtemel tahsisine izin vermek;
- (c) Kadına yönelik şiddet hareketinde bulunan, silahlı çatışma durumlarında uluslar arası insani hukuku ve kadınların insan haklarını ihlal eden emniyet, güvenlik ve silahlı kuvvetler mensuplarını ve diğerlerini soruşturmak ve cezalandırmak için harekete geçmek;
- (d) Ulusal savunma ihtiyaçlarını yerine getirirken, silahlı çatışmanın toplumsal tehlikelerini, aşırı askeri harcamaların, silah ticaretinin, özellikle tahripkar ve asker-sivil ayrımı yapmadan silahların ticaretinin, silah üretimine ve kullanımına yapılan aşırı yatırımın olumsuz etkilerini kabul etmek ve ele almak; benzer şekilde, yasadışı silah ticareti, şiddet, suç, yasadışı uyuşturucuların üretimi, kullanılması ve ticareti, kadın ve çocuk ticareti ile mücadele etmek gerektiğini kabul etmek;
- (e) anti personel kara mayınlarının asker-sivil ayrımı olmaksızın kullanılmasının özellikle kadınları ve çocukları etkilediğini kabul ederek:
- (i) Henüz onaylanmadıysa, aşırı Tahripkar veya asker-sivil ayrımı yapmadan Belirli Konvansiyonel Silahların Kullanılmasına ilişkin Yasaklar veya Kısıtlamaları içeren 1981 Sözleşmesinin ve özellikle Mayınların, Bubi Tuzaklarının ve Diğer Araçların Kullanılmasına ilişkin Yasaklar veya Kısıtlamalar Protokolü'nün (Protokol II),26/2000 yılına kadar evrensel olarak onaylanması için faal bir şekilde çalışmak;
- (ii) Kara mayınlarının asker-sivil ayrımı yapmadan kullanılmasının yol açtığı kayıpların ve sivil halka çektiği yoğun

- acının azaltılmasını sağlama Sözleşmesini güçlendirmeyi gerçekten düşünmek;
- (iii) Mayın temizleme araçlarını, bilgi alışverişini, teknoloji transferini kolaylaştırma ve bilimsel araştırmaları yaygınlaştırma yoluyla mayın temizliği için yardım sağlamayı üstlenmek;
- (iv) Birleşmiş Milletler kapsamı içinde, mayın temizliğine yardımcı olacak, gereksiz ayrımcılığa yer vermeyen ortak bir tepki programı koordine etme çabalarını desteklemek;
- (v) Henüz yapılmadıysa pek çok Devletin kara mayınlarının - ihracı, nakliyesi ve satışı konusunda yükümlülüğünü ertelemediğini ilan ettiğini açıklayarak, mümkün olan en erken tarihte anti personel kara mayınlarının ihracatına ilişkin, hükümet dışı kurum ve kuruluşları da kapsayan bir erteleme-yi kabul etmek;
- (vi) anti personel kara mayınlarının ergeç yok edilmesi görüşüyle, bunların yol açtığı sorunların çözümüne ilişkin uluslararası çabaları teşvik etmek ve Devletlerin tutarlı ve insancıl alternatifler geliştirdikçe bu hedefe daha çabuk ulaşabileceklerini kabul etmek;
- (f) Kadınların barış hareketinde oynadıkları önemli rolü kabul ederek:
- (i) Sıkı ve etkili bir uluslararası kontrol altında, genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesi için faal bir şekilde çalışmak;
- (ii) Nükleer silahsızlanmaya ve her türlü nükleer silahın çoğalmasını önlemeye katkıda bulunarak, evrensel, çok taraflı ve etkin bir şekilde onaylanabilecek kapsamlı bir nükleer denemeleri yasaklama anlaşmasıyla sonuçlanacak görüşmeleri gecikmeden desteklemek;
- (iii) Kapsamlı bir nükleer denemeleri yasaklama antlaşmasını yürürlüğe koyma kararı kesin değilse, nükleer denemeler konusunda azami sınırlama uygulamak.

Stratejik hedef E. 3. çatışmaların çözümünde şiddete dayalı olmayan yöntemleri yaygınlaştırmak ve çatışma durumlarında insan hakları ihlallerinin oluş sıklığını azaltmak.

Yapılacak eylemler

144. Hükümetler tarafından :

- (a) savaş Zamanında Sivil Halkın Korunması'na ilişkin 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi, Uluslararası Silahlı çatışma Kurbanlarının Korunması (Protokol I) ve Uluslar arası olmayan Silahlı çatışma Kurbanlarının Korunması'na (Protokol II) ilişkin §949 Cenevre Sözleşmesi'nin Ek Protokolleri 24/dahil, silahlı çatışmalarda kadın ve çocukların korunmasına ilişkin koşullar içeren uluslararası belgeleri onaylamayı veya onlara uymayı gündeme getirmek;
- (b) Silahlı çatışmalarda, uluslararası insani hukuk yasalarına tam olarak *uyum* ve tecavüz, gebeliğe zorlama ve ahlak dışı saldırıların diğer türleri başta olmak üzere kadın ve çocukların şiddete karşı korunması için gereken bütün önlemleri almak;
- (c) Kadınların rolünü güçlendirmek ve Genel Sekreterin, Sekreterya içinde kadınların statüsünün geliştirilmesine ilişkin stratejik eylem planındaki özel tavsiyelerini (1995-2000) (A/49/587, bölüm IV) dikkate alarak barışı koruma ve önleyici diplomasi konularında, bunlarla bağlantılı faaliyetlerin ve barış için arabulucuk ve müzakerelerin her aşamasında politika oluşturan veya varolan politikaları etkileyebilen ulusal ve uluslararası kurumlarla kuruluşların bütün karar alma düzeylerinde kadınların eşit temsil edilmelerini sağlamak.

145. Hükümetler, uluslararası ve bölgesel örgütler tarafından :

- (a) Başta sömürge veya diğer türden yabancı üstünlüğü koşullarında veya yabancı işgali altında yaşayan insanlar olmak üzere,

- bütün insanların hür iradesini kullanma hakkını ve bu hakkın, Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı'nda 2/ ifade edildiği gibi etkili bir şekilde gerçekleştirilmesinin önemini teyid etmek;
- (b) Anlaşmazlıkların, Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'na, özel,likle 2. madde, paragraf 3 ve 4'e uygun olarak, diplomasi, müzakere ve barışçı yollarla çözülmesini teşvik etmek;
- (c) Kastî bir savaş ve etnik temizlik aracı olarak kadınlara sistematik tecavüzün ve diğer türden insanlık dışı ve küçültücü davranışların tespit edilmesini ve kınanmasını sağlamak, ve bu türden tacizin kurbanı olanlara, fiziksel ve ruhsal tedavilerinde tam anlamıyla yardımcı olmayı garanti altına alacak adımlar atmak;
- (d) Silahlı çatışma durumlarında tecavüzün bir savaş suçu olduğunu, belirli koşullar altında bir insanlık suçu sayılacağını ve Katliam Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde 27/ tanımlandığı gibi bir katliam hareketi olduğunu teyid etmek; kadınları ve çocukları bu tür davranışlardan korumak için gereken bütün önlemleri almak, sorumluları belirleme ve cezalandırma mekanizmalarını güçlendirmek ve yapanları adalete teslim etmek;
- (e) Silahlı ve diğer türden çatışma durumlarında kadınlara yönelik bütün şiddet hareketlerini önlemek için, uluslararası insani hukukta ve uluslararası insan hakları belgelerinde tanımlanan standartları pekiştirmek ve desteklemek; savaş sırasında kadınlara yapılmış tecavüz, özellikle sistematik tecavüz, fahişeliğe zorlama ve diğer türden ahlakdışı saldırılar ve cinsel kölelik dahil bütün şiddet hareketlerini tümüyle araştırmayı üstlenmek; kadınlara karşı savaş suçları işlemiş bütün suçluları yargılamak ve kadın kurbanlar için tazminat sağlamak;
- (f) Terörizmin bütün biçimlerini ve tezahürlerini kınaması ve bun-

lara karşı harekete geçmesi için uluslararası topluluğa çağrıda bulunmak;

- (g) Bütün ilgili personeli uluslararası insani hukuk ve insan hakları konusunda bilinçlendirecek eğitim programları geliştirirken cinsiyete duyarlı olmayı gerektiren meseleleri göz önüne almak ve özellikle kadınlara yönelik şiddeti önleme gayesiyle böyle bir eğitimi, Birleşmiş Milletlerin barışı koruma ve insani yardım çabalarında görev alanlara da tavsiye etmek;
- (h) Uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'ya uyumlu olmayan, başta çocuklar olmak üzere ülke halkının ekonomik ve sosyal kalkınmayı başarmasını engelleyen, onların refahını geciktiren ve herkesin sağlıklı ve refah içinde olmasına yetecek bir yaşam standardına, gıdaya, tıbbi bakıma ve gerekli sosyal hizmetlere sahip olma hakkı dahil, insan haklarını tam olarak kullanmalarına engel olan herhangi bir tek taraflı önlemin kabulünden sakınmak ve vazgeçmek.. Bu konferans, gıda ve ilacın bir politik baskı aracı olarak kullanılmaması gerektiğini teyid eder;
- (i) Ekonomik tedbirlerin kadın ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek gayesiyle, uluslararası yasalara uygun önlemler almak.

Stratejik hedef E. 4. Barış kültürünü yayma çabalarına kadınların katkısını artırmak.

Yapılacak eylemler

146. Hükümetler, uluslararası ve bölgesel hükümetlerarası kurumlar ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

- (a) Çatışmaların barışçı yollarla çözümünü ve eğitim, öğretim, toplumsal faaliyetler, özellikle genç kadınlar için gençlik deği-

şim programları yoluyla barış, uzlaşma ve hoşgörüyü yaygınlaştırmak;

- (b) Silahlı çatışmaların kadın ve çocuklar üzerindeki etkisini, kadınların ulusal, bölgesel ve uluslararası barış hareketlerine katılımlarının etkisini ve doğasını inceleyecek, kadınların da katılacağı barış araştırmalarını geliştirmeyi teşvik etmek; araştırmalara katılmak ve şiddet ile çatışmaların çözümüne ilişkin yenilikçi mekanizmalar belirleyip bunları topluma yaymak ve kadınlarla erkeklerin kullanmasını sağlamak;
- (c) Çatışmaların sonuçlarını ele alacak politika ve programlar geliştirmek gayesiyle, silahlı çatışmaların, başta genç kadınlar ve kız çocukları olmak üzere kadınlar üzerindeki fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal etkilerine ilişkin araştırmalar yapmak ve bulguları yaymak;
- (d) Kız ve erkek çocuklar için, çatışmaları şiddete dayalı olmayan yöntemlerle çözmeye ve hoşgörünün yerleştirilmesine özel bir önem veren bir barış kültürünü yaygınlaştıracak eğitim programları oluşturmayı düşünmek.

Stratejik hedef E. 5. Mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara koruma, yardım ve eğitim sağlamak.

Yapılacak eylemler

147. Hükümetler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Bürosu ve Dünya Gıda Programı dahil olmak üzere mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara koruma, yardım ve eğitim sağlama konusuyla ilgili, hükümetlerarası ve hükümet dışı kuruluşlarla diğer kurum ve kuruluşlar tarafından:

- (a) Kadınların, mülteci kadınlara, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlara ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara, mülteci kamplarının ve kaynakların idaresi dahil pek çok konuda, yardım sağlayan kısa vadeli ve uzun vadeli projelerin ve programların planlama, düzenleme, uygulama, izleme ve değerlendirmesine tam olarak katılmalarını güvence altına alacak adımlar atmak; mülteci ve yerinden edilmiş kadınlarla kız çocuklarının sunulan hizmetlere doğrudan ulaşabilmesini sağlamak;
- (b) Kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kadın ve çocuklara yeterli koruma ve yardım sunmak, zorunlu yer değişimini önlemek gayesiyle sorunun temel nedenlerine yönelik çözümler bulmak ve uygun olduğunda, geri dönmelerini veya yeniden yerleştirilmelerini kolaylaştırmak;
- (c) Mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların yer değiştirmeleri ve kendi ülkelerine dönmeleri sırasında, rehabilitasyon programları dahil, güvenliklerini ve fiziksel bütünlüklerini koruyacak adımlar atmak; mülteci veya yer değiştirmiş kadınları şiddetten koruyacak etkili önlemler almak; tarafsızlığa dikkat ederek bu türden şiddet hareketlerini soruşturmak ve sorumlularını adalete teslim etmek;
- (d) Mültecilere haksızlık yapılmaması ilkesini tam olarak kabul ederek ve bu ilkeye kesinlikle uyararak, mülteci ve yerinden edilmiş kadınların güvenlik ve bütünlük içinde, isteyerek kendi ülkelerine dönme haklarını ve geri dönüşlerinden sonra korunma haklarını garanti altına alacak bütün gerekli adımları atmak;
- (e) Kendi bölgelerine isteyerek ve güvenli bir biçimde dönme hakları dahi! olmak üzere, ülke içinde yerinden edilmiş kadınların bütün sorunlarına kalıcı çözümler bulmak amacıyla, Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'na uygun olarak, uygun yerlerde ulus-

lararası işbirliğinden de yararlanarak, ulusal düzeyde önlemler almak;

- (f) Uluslararası topluluğun ve onun uluslararası örgütlerinin, mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların özel ihtiyaçlarını, kaynaklarını ve potansiyellerini göz önüne alan acil yardım ve diğer uzun vadeli yardımlar için mali ve diğer türden kaynak sağlamasını güvence altına almak; koruma ve yardım sağlarken, kadın ve kız çocuklarının uygun ve yeterli yiyeceğe, suya ve barınmaya, eğitime, sosyal hizmetlere ve üreme sağlığı, anne-çocuk bakımı ve tropikal hastalıklarla mücadele hizmetlerinin dahil olduğu sağlık hizmetlerine eşit ulaşabilirliğini güvence altına almak için onlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldıracak bütün gerekli önlemleri almak;
- (g) Mülteci ve yerinden edilmiş çocukların okula gitmeyi sürdürmelerine yardımcı olmak için, acil durumlar dahil, uygun dillerde eğitim malzemesi bulundurmaya kolaylaştırmak;
- (h) Göçe ilişkin ulusal yönetmelikleri ilgili uluslararası belgelere uyacak şekilde düzenlemenin yanı sıra, mültecilere haksızlık yapılmaması ilkesini tam olarak kabul etmek ve bu ilkeye kesinlikle uymak dahil, iltica ve sığınma talebinde bulunan ve bekleme sürecinde olan kadınlarla erkeklere eşit davranılması ve eşit imkanlar sunulması için uluslararası kuralları uygulamak ve mülteci statüsü talebi, cinsel şiddet yoluyla veya cinsiyete dayalı diğer yöntemlerle zulüm görme dahil, Mültecilerin Statüsü'ne ilişkin 1951 Sözleşmesi'nde 28/ve 1967 Protokolünde 29/ belirtilen nedenlerle zulüm görme korkusuna dayanan kadınları mülteci olarak tanımayı düşünmek, ve cinsel saldırı gibi hassas veya acı veren konularda kadınlarla görüşme yapmak için başta kadın görevliler olmak üzere özel eğitim görmüş görevlilere başvurmak;

- (i) Devletlerin özellikle kadınlara yöneltilmiş şiddete gösterilecek tepkiler konusunda kriterler ve standartlar geliştirme çabalarını desteklemek ve yaygınlaştırmak, bu tip kriterler ve standartlar geliştirme girişimlerinde bilgi alışverişi yapmak ve bunların adil ve tutarlı bir biçimde uygulanmasını sağlamak;
- (j) Mülteci kadınların, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınların ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınların kendine güven kapasitesini artırmak, mülteci ve geri dönmeye karar veren topluluklarda başta genç kadınlar olmak üzere, kadınlara, liderlik ve karar vermeye ilişkin programlar sağlamak;
- (k) Mülteci ve yerinden edilmiş kadınların insan haklarını korumak ve mülteci kadınlarla yerinden edilmiş kadınların bu hakların bilincinde olmalarını sağlamak; aile birleşiminin hayati öneminin kabul edilmesini sağlamak; (l) Mülteci statüsü tanınmış kadınlara, uygun olduğunda, dil eğitimi dahil mesleki / profesyonel eğitim, küçük ölçekli girişimleri planlama ve geliştirme eğitimi ve işkence ile travma kurbanları için rehabilitasyon programlarını da içeren, kadına yönelik şiddetin bütün biçimlerine ilişkin danışmanlık hizmeti vermek; hükümetlerin ve mali kaynak sağlayan kuruluşların, büyük mülteci nüfuslarının artan taleplerinin evsahibi ülke üzerindeki etkilerini ve mali kaynak sağlayanları artırma ile yük paylaşımını daha büyük oranda gerçekleştirme gereğini göz önünde tutarak, mülteci kadınlar, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer yerinden edilmiş kadınlar ve ülke içinde yerinden edilmiş kadınlara yönelik yardım programlarına yeterli katkıda bulunmalarını sağlamak;
- (m) Mülteci kadınların yeniden yerleştikleri ülkelere yaptıkları katkı konusunda toplumsal bilinci artırmak, onların insan haklarının, ihtiyaçlarının ve yeteneklerinin anlaşılmasını sağlamak, kültür-

- ler ve ırklar arası uyumu yerleştirecek eğitici programlar hazırlamak yoluyla karşılıklı anlayış ve kabullenmeyi teşvik etmek;
- (n) Terörizm, şiddet, uyuşturucu kaçakçılığı veya şiddet içeren durumlarla bağlantılı diğer nedenler yüzünden zorunlu olarak yerinden edilmiş kadınlara temel hizmetler ve destek hizmetleri sağlamak;
- (o) Kadının insan haklarına ilişkin toplumsal bilinci artırmak ve uygun olduğunda, silahlı çatışma bölgelerinde ve mültecilerin bulunduğu bölgelerde görev yapan ordu ve emniyet mensuplarına, insan haklarına ilişkin eğitim vermek.

148. Hükümetler tarafından:

- (a) Mülteci Kadınların Korunması'na ve Travma ve Şiddet Kurbanlarının Bakımı ve Değerlendirilmesi'ne İlişkin UNHCR Tüzüklerini uygulamak ve yaymak, veya mülteci kadınlarla yakın işbirliği yaparak mülteci programlarının bütün sektörlerinde, benzer bir tüzük oluşturmak;
- (b) Aile bireyleri olarak göç eden kadın ve çocukları istismardan veya kefillerinin onların insan haklarını gözardı etmesinden korumak ve aile ilişkisi bozulsa da bu kişilerin, ulusal yasalar çerçevesinde, kalış sürelerini uzatmayı düşünmek.

Stratejik hedef E. 6. Sömürgelerde ve özerk olmayan bölgelerde yaşayan kadınlara yardım sağlamak.

Yapılacak eylemler

149. Hükümetler, hükümetlerarası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından:

- (a) Liderliğe ilişkin özel programlar ve karar alma konusuyla ilgili eğitim verme yoluyla, Viyana Deklarasyonu'nda ve Eylem Programı'nda belirtildiği gibi bütün insanların hür iradesini

kullanma hakkının uygulanmasını desteklemek ve yaygınlaştırmak;

- (b) Sömürgelerdeki ve özçrk olmayan bölgelerdeki kadınların durumunu daha iyi anlamak için özel programlar, her düzeyde eğitim ve uygun olduğunda kitle iletişim araçları yoluyla toplumsal bilinci artırmak.

EK-2: KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN TASFİYE EDİLMESİNE DAİR SÖZLEŞME

Genel Kurulunun 18 Aralık 1979 tarihli ve 34/180 sayılı Kararıyla kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır.Yürürlüğe giriş: 3 Eylül 1981

[BAŞLANGIÇ]

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel insan haklarına, insanlık onuru ve insanın değeri ile erkeklerin ve kadınların haklar bakımından eşitliğine olan inancını yeniden teyit ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin ayrımcılığın kabul edilemezliği prensibini teyit ettiğini ve bütün insanların onurları ve hakları bakımından eşit ve özgür doğduklarını ve herkesin .cinsiyet dayanan ayırım da dahil, bu Bildiri'de yer alan hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın haklara ve özgürlüklere sahip olduklarını ilan etmiş olması kaydederek,

İnsan Haklarına dair Uluslararası Sözleşmelere Taraf olan Devletlerin, erkeklere ve kadınlara ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğü altında bulunduğunu kaydederek,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşlarının gözetiminde meydana getirilen uluslararası sözleşmelerin erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını dikkate alarak,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşları tarafından kabul edilen kararların, bildirimlerin ve tavsiye kararlarının erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını kaydederek,

Ancak bu gibi çeşitli belgelere rağmen, kadınlara karşı ayrımcılığın yaygın bir şekilde devam etmesinden kaygı duyarak,

Kadınlara karşı ayrımcılığın hak eşitliği ve insanlık onuruna saygı prensiplerini ihlal etmesinin, kadınların erkeklerle eşit bir biçimde ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılmalarına bir engel oluşturduğunu, toplumun ve ailenin refah düzeyinin artmasına mani olduğunu ve ülkelerinin ve insanlığın hizmetinde bulunan kadınların yeteneklerini tam olarak geliştirmelerini daha da güçleştirdiğini akılda tutarak,

Yoksulluk içinde bulunan kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim ve iş imkanları ile diğer ihtiyaçlarını karşılamada yeterli imkanı bulamamalarından kaygı duyarak,

Hakkaniyet ve adalet esaslarına dayanan yeni uluslararası ekonomik düzenin, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanmasına doğru önemli ölçüde katkıda bulunacağına inanarak,

Apartheid'in, her türlü ırkçılığın, ırkçı ayrımcılığının, koloniciliğin, yeni koloniciliğin, saldırganlığın, yabancı işgalinin, bir Devlet üzerinde egemenlik kurmanın ve iç işlerine karışmanın orta-

dan kaldırılmasının, erkeklerin ve kadınların haklardan tam olarak yararlanmaları için esas olduğunu vurgulayarak,

Uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesinin, uluslararası gerilimin giderilmesinin, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun bütün Devletler arasında karşılıklı işbirliği yapılmasının, genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesinin, özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası kontrol altında nükleer silahsızlanmanın, ülkeler arasında adalet, eşitlik ve karşılıklı menfaat prensiplerinin kabul edilmesinin ve yabancı ve koloni hakimiyeti ve yabancı işgali altındaki halkların self-determinasyon ve bağımsızlık haklarını tanımlamakla beraber ulusal egemenliğe ve ülke bütünlüğüne saygı göstermenin, toplumsal ilerlemeyi ve gelişmeyi sağlayıp bunun sonucu olarak erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğe ulaşılmasına katkıda bulunacağını teyit ederek,

Bir ülkenin bütünüyle gelişmesi, yeryüzündeki refahın artması ve barışın gerçekleşmesi için, her alanda kadınların erkeklerle aynı şartlar altında eşit bir biçimde katılmaları gerektiğinin farkında olarak,

Ailenin ve toplumun gelişmesine kadının büyük katkısının henüz tam olarak kabul edilmemiş olduğunu, anneliğin toplumsal bakımdan önemi ile her iki eşin aile içindeki ve çocuğun yetiştirilmesindeki rolünü akılda tutarak, ve kadının doğurganlıktaki rolünün ayrınciltk için bir temel sayılmayacağını ve fakat çocuğun yetiştirilmesinde kadın ve erkek ile toplumun bir bütün olarak sorumluluğu paylaşımlarını gerektirdiğinin farkında olarak,

Erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için erkekler ile birlikte kadınların da toplum ve aile içindeki geleneksel rollerinin değişmesine ihtiyaç bulunduğundan,

Kadınlara karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi hakkındaki Bildiri'de yer verilen prensiplerin uygulanmasına ve bu amaçla her türlü ay-

rımcılığın ve görünümünün tasfiye edilmesi için gerekli her türlü tedbiri almaya karar vererek,

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır;

BÖLÜM I

Madde 1 [Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı]

Bu Sözleşmenin amacı bakımından "kadınlara karşı ayrımcılık" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

Madde 2 [Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü]

Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıtayla ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler, ve bu amaçla aşağıdaki konularda taahhütte bulunurlar:

- a) Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;
- b) Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;

- c) Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;
- d) Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;
- e) Her hangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;
- f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;
- g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak;

Madde 3 [Siyasal, ekonomik ve kültüre! alanlarda tedbir alma yükümlülüğü]

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır.

Madde 4 [Geçici olarak alınan özel tedbirler]

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiç bir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitii-

ğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dahil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

Madde 5 [Önyargıların ve geleneklerin tasfiye edilmesi]

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek;

b) Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneliğin gerektiği şekilde anlaşılmasını ve çocuğun büyüülmesinde ve yetiştirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığına da içermesini sağlamak.

Madde 6 [Kadın satışının yasaklanması]

Taraf Devletler her hangi bir biçimde kadın satışını ve kadınların fahişleştirilerek istismar edilmelerini son erdirmek için mevzuat çıkarmak da dahil, gerekli her türlü tedbiri alır.

BÖLÜM II

Madde 7 [Oy verme, seçilme ve katılma hakkı]

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve,

özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

- a) Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;
- b) Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;
- c) Hükümetdışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı.

Madde 8 [Hükümeti temsil hakkı]

Taraf Devletler kadınların erkeklerle aynı şekilde ve hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın Hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmeleri ve uluslararası örgütlerin çalışmalarına katılmaları için gerekli her türlü tedbiri alır.

Madde 9 [Vatandaşlık hakkı]

1. Taraf Devletler vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi, sürdürülmesi konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar tanır. Taraf Devletler özellikle, bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın vatandaşlık değiştirmesinin, otomatik olarak kadının da vatandaşlık değiştirmesine, vatansız kalmasına veya zorla kocanın vatandaşlığına geçmesine neden olmamasını sağlar.

2. Taraf Devletler çocukların vatandaşlığı konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlar.

BÖLÜM HI

Madde 10 [Eğitim hakkı]

Taraf Devletler eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye

etmek üzere gerekli her türlü tedbiri ve kadınlarla özellikle erkeklerin eşitliğine dayanan aşağıdaki tedbirleri alır:

a) Meslek ve sanat rehberliği verilmesinde, kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da eğitim kuruluşlarına girme ve bu kuruluşlardan diploma almada eşit şartların sağlanması; bu eşitlik okul öncesi eğitim ile genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde, ve her çeşit mesleki öğretimde sağlanır;

b) Aynı öğretim programına katılmaları, aynı sınavlara girmeleri, nitelik bakımından aynı düzeydeki eğitimcilerden eğitim almaları, aynı nitelikteki bina ve eğitim araçlarına sahip olmaları sağlanır;

c) Erkeklerin ve kadınların kalıplaşmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve bu amaca ulaşılmasına yardımcı olacak diğer eğitim türleri teşvik edilir, ve özellikle okul kitapları, ve ders programlarının gözden geçirilir ve bu öğretim metoduna göre uyarlanır;

d) Burs ve diğer eğitim yardımlarından yararlanmada aynı imkanlar sağlanır;

e) Erkekler ile kadınlar arasında varolan eğitim açığını mümkün olan en kısa sürede kapatırmayı amaçlayan yetişkinler için programlar ile okuma yazma programları da dahil, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda aynı imkanlar sağlanır;"-

f) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kızlar ve kadınlar için eğitim programları düzenlenir;

g) Spora ve beden eğitimine faal olarak katılmalarını sağlamak için aynı imkanlar tanınır;

h) Aile planlaması hakkında bilgi ve tavsiyeler dahil, aile sağlığını ve iyiliğini sağlayamaya yardımcı olacak özel bazı eğitsel bilgiler verilir.

Madde 11 [Çalışma hakkı]

1. Taraf Devletler istihdam alanında erkekler ile kadınların eşitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara aynı hakları ve özellikle aşağıdaki hakları tanıır:

- a) Her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı;
- b) istihdam konularında seçim yapılırken aynı ölçülerin uygulanması da dahil, aynı istihdam imkanlarından yararlanma hakkı;
- c) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkanlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile, çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı;
- d) Tazmirtatlar da dahil eşit ücret alma, ve eşit değerde yapılan işe karşı eşit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı;
- e) Özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, malullük, yaşlılık ve diğer iş göremezlik gibi hallerde sosyal güvenlik hakkı ile birlikte ücretli izin hakkı;
- f) Sağlığın korunması ve doğurganlık yeteneğinin korunması da dahil, çalışma şartlarında güvenlik hakkı;

2. Taraf Devletler, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellenmek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak için aşağıdaki tedbirleri alırlar:

- a) Hamilelik veya annelik izni sebebiyle işe son verilmesini ve medeni duruma dayanılarak işten çıkarma şeklinde ayrımcılık yapılmasını cezaya tabi tutarak yasaklar;
- b) işi, işte kıdemi veya sosyal hakları kaybetmeden ücretli olarak veya buna benzer menfaatler sağlanarak annelik izni verilmesine dair düzenleme yapar;

c) Anne ve babanın aile içi yükümlülüklerini, çalışma yaşamındaki sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyumlaştırabilmeleri için, özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik eder;

d) Hamilelik sırasında kendilerine zarar verebilecek işlerde çalışan kadınların özel olarak korunmasını sağlar;

3. Bu madde kapsamına giren koruyucu yasal önlemler, bilimsel ve teknolojik bilgilerin ışığında periyodik olarak gözden geçirilir ve gerekli görüldüğü takdirde düzeltilir, kaldırılır veya genişletilir.

Madde 12 [Sağlık hakkı]

1. Taraf Devletler sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler bu maddenin birinci fıkrasındaki hükümlere bakmaksızın, hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlar; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet verir.

Madde 13 [Ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarındaki haklar]

Taraf Devletler ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarında erkekler ile kadınların eşit şekilde aynı haklardan yararlanmasını sağlamak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle aşağıdaki hakları tanıır:

a) Aile tazminatlarından yararlanma hakkı;

b) Banka kredisi alma, ipotek ettirme ve diğer mali imkanlardan yararlanma hakkı;

c) Eğlendirici faaliyetler ile her türlü sportif ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı;

Madde 14 [Kırsal alandaki kadınların hakları]

1. Taraf Devletler kırsal alanda yaşayan ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak ailelerinin ekonomik yaşamlarına önemli katkıda bulunan kadınların karşılaştıkları özel sorunları dikkate alır ve bu Sözleşmenin hükümlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler erkekler ile kadınlar arasında eşitliği sağlamak üzere, kırsal alanda meydana gelen gelişmelere katılmaları ve bu gelişmelerden yararlanmaları için kırsal alanda yaşayan kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır, ve bu kadınlara özellikle aşağıdaki hakları tanır;

a) Her düzeydeki planlamanın yapılmasına ve uygulanmasına katılma hakkı;

b) Aile planlamasında bilgilendirme, danışmanlık ve hizmet verme de dahil, yeterli sağlık hizmetinden yararlanma hakkı;

c) Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanma hakkı;

d) Okuma-yazma ile ilgili öğretim de dahil, teknik yeterliliklerini artırmak için halka açık olan ve geliştirmeye yönelik hizmetler ile birlikte her türlü resmi veya gayri resmi eğitim ve öğretimden yararlanma hakkı;

e) Adam çalıştırma veya çalışma suretiyle ekonomik imkanlardan eşit bir biçimde yararlanmalarını sağlamak için ferdi gruplar ve topluluklar örgütlenme hakkı;

f) Her türlü toplumsal faaliyetlere katılma hakkı;

g) Tarımsal kredi ve borç alma, pazarlama imkanlarına ulaşma, toprak ve tanın reformunda gerekli teknolojiden yararlanma ve eşit muamele görme ile iskan programlarından yararlanma hakkı;

h) Özellikle konut, sağlık, aydınlanma, içme suyu, ulaşım ve iletişim hizmetleriyle ilgili yeterli yaşam standartlarından yararlanma hakkı.

BÖLÜM İV

Madde 15 [Hukuk önünde eşitlik hakkı]

1. Taraf Devletler kadınların erkeklerle hukuk önünde eşitliğini kabul eder.
2. Taraf Devletler hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyete sahip olmalarını ve bu ehliyeti kullanmaları için aynı imkanlara sahip olmalarını kabul eder. Taraf Devletler özellikle, sözleşme yapma ve malların idaresi konusunda kadınlara eşit haklar tanır ve, mahkeme ve yargı yerleri önündeki davaların her aşamasında eşit muamele görmelerini sağlar.
3. Taraf Devletler, kadının hukuki ehliyetini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran bütün sözleşmelerin ve her türlü özel belgenin hükümsüz sayılacağını kabul eder.
4. Taraf Devletler, kişilerin seyahat hakkı ve, yerleşme ve konutu seçme özgürlüğü ile ilgili yasalarda erkeklere ve kadınlara eşit haklar tanımayı kabul eder.

Madde 16 [Evllenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar]

1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:
 - a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;
 - b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;

- c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülöklere sahip olma;
- d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlölöklere sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;
- f) Velayet, vasilik, kayyımlik ve evlat edinme, veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlölöklere sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- g) Soyadı, meslek ve iş seçime hakları da dahil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma;
- h) Eşlerin mallarına sahip olma, kazanma, işletme, idare etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.
2. Çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yasama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır,

BÖLÜM V

Madde 17 [Kadınlara karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi]

1. Bu Sözleşmenin uygulanmasında meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla (bundan sonra Komite diye geçecek olan) bir Kadınlara karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi kurulur; Komite Sözleşmenin yürürlüğe girmesi sırasında on sekiz, ve Söz-

leşmenin otuz beş Taraf Devlet tarafından onaylanması veya katılımından sonra yirmi üç tane yüksek ahlaki niteliklere ve Sözleşmenin kapsadığı alanda ehliyete sahip uzmanlardan meydana gelir. Uzmanlar Taraf Devletlerin vatandaşları arasından ve bu Devletler tarafından seçilirler ve uzmanlar kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar; uzmanların seçiminde coğrafi dağılım dengesine ve farklı uygarlık biçimleri ile birlikte başlıca hukuk sistemlerinin temsil edilmesine özen gösterilir. *

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerce aday gösterilen kişilerin yer aldığı bir listeden gizli oyla seçilir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından sadece bir kişiyi aday gösterebilir.

3. İlk seçimler bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri her seçim tarihinden en az üç ay önce Taraf Devletlere birer mektup göndererek, gösterecekleri adayın ismini iki ay içinde sunmaya davet eder. Genel Sekreter bu suretle aday gösterilen kişilerin isimlerini alfabetik sıraya koyup, yanlarına kendilerini aday gösteren Taraf Devletin adını da belirterek bir liste hazırlar ve bu listeyi Taraf Devletlere gönderir.

4. Komite üyelerinin seçimi, Genel Sekreter tarafından Birleşmiş Milletler Merkezine çağrılan Taraf Devletlerin yapacakları toplantıda gerçekleştirilir. Taraf Devletlerin üçte ikisinin katılımıyla yetersayının oluşacağı toplantıda, en fazla oyu alan adaylar ile toplantıda bulunup oy kullanan Taraf Devletlerin temsilcilerinin salt çoğunluğunun oyunu alan adaylar, Komiteye üye seçilmiş olur.

5. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Ancak, yapılan ilk seçimlerde Komiteye üye seçilen dokuz üyenin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu dokuz üyenin adları ilk seçimin yapılmasından hemen sonra, Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

6. Otuz beşinci onay veya katılmadan sonra Komiteye seçilecek beş ilave üyenin seçimi, bu maddenin 2, 3 ve 4. fıkralarına göre yapılır. Bu suretle seçilen ilave üyelerden iki tanesinin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu iki üyenin adları Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

7. Arızı sebeplerle boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komite üyeliği sona eren uzmanın vatandaşı olan Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından başka bir uzman atar; bu atama Komitenin onayına tabidir.

8. Komite üyelerine Genel Kurulun onayıyla, Komitedeki görevin önemini dikkate alarak Genel Kurulun belirleyeceği miktarda ve şartlarda Birleşmiş Milletler bütçesinden bir ücret ödenir.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komitenin bu Sözleşmeye göre görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmesini sağlamak için gerekli personeli ve imkanları sağlar.

Madde 18 [Devlet raporları]

1. Taraf Devletler, Komite tarafından incelenmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları yasal, yargısal, idari ve diğer tedbirleri ve konuda kaydedilen gelişmeleri içeren bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar:

- a) İlgili Devlet bakımından Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;
- b) Bundan sonra en azından her dört yılda bir ve Komite talep ettiği zamanlarda verilir.

2. Raporlarda bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilme derecesini etkileyen faktörler ve güçlükler de belirtilebilir.

Madde 19 [Komitenin İçtüzüğü]

1. Komite kendi itüzüğünü kendisi yapar.
2. Komitede çalışacak görevlileri Komite iki yıllık bir süre için seçer.

Madde 20 [Komite toplantıları]

1. Komite, bu Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak yılda bir kere ve iki haftayı aşmayacak bir süre için toplanır.
2. Komite toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun görülen başka bir yerde yapılır.

Madde 21 [Yıllık rapor]

1. Komite faaliyetleri hakkında Ekonomik ve Sosyal Konsey vasıtasıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna yıllık bir rapor sunar ve Taraf Devletlerden aldığı raporların ve bilgilerin incelenmesine dayanarak önerilerde ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Komite raporunda bu öneriler ve genel nitelikteki tavsiyeler ile birlikte Taraf Devletlerin yorumlarına da yer verilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komitenin raporunu bilgi edinmesi amacıyla Kadının Statüsü hakkındaki Komisyona gönderir.

Madde 22 [Uzman kuruluşların temsili]

Uzman kuruluşlar, bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında inceleme yapılırken temsil edilme hakkına sahiptir. Komite, uzman kuruluşları bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir.

BÖLÜM VI

Madde 23 [Yorumlama prensipleri]

Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, erkekler ile kadınlar arasında eşit-

ligin sağlanması bakımından daha yararlı olabilecek aşağıdaki hükümleri etkilemez:

- a) Bir Taraf Devletin mevzuatında bulunan hükümleri, veya
- b) Bu Devlet bakımından yürürlükte bulunan başka uluslararası sözleşme, andlaşma veya anlaşma hükümlerini.

Madde 24 [İç hukukta gerekli tedbirleri alma taahhüdü]

Taraf Devletler ulusal düzeyde, bu Sözleşmede tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesini amaçlayan gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.

Madde 25 [İmza, onay ve katılma]

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin depository olarak görevlendirilmiştir.
3. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.
4. Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. Katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgesinin tevdi edilmesinden itibaren yürürlük kazanır.

Madde 26 [Sözleşmenin gözden geçirilmesi]

1. Bu Sözleşmenin değiştirilmesine dair talepler, her hangi bir zamanda her hangi bir Taraf Devlet tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir bildirim vasıtasıyla yapılabilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, böyle bir talep karşısında yapılacak işlemler konusunda karar verir.

Madde 27 [Yürürlüğe girme]

1. Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

2. Yirminci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ve katılma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 28 [Çekinceler]

1. Onaya ve katılma sırasında Devletler tarafından yapılan çekincelerin metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alınır ve diğer bütün Devletlere gönderilir.

2. Bu Sözleşmenin konusuna ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince kabul edilmez.

3. Yapılmış olan çekinceler her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapılacak bir bildirimle geri alınabilir; Genel Sekreter bu bildirimden diğer bütün Devletleri haberdar eder. Bu tür bir bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.

Madde 29 [Sözleşmenin yorumu ile ilgili uyuşmazlıklar]

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf Devlet arasında çıkan bir uyuşmazlık, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakem önüne götürülür. Hakem önüne götürme talebinden itibaren altı ay içinde taraflar hakemliğin kuruluşu üzerinde anlaşamazlarsa, bu taraflardan her hangi biri bu uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uygun olarak, Uluslararası Adalet Divanı'nın önüne götürülebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri bu Sözleşmenin imzalanması veya daha sonra onaylanması veya katılması sırasında, bu Maddenin birinci fıkrasıyla bağlı olmadığını beyan edebilir. Bu tür bir çekince koyan Taraf Devlet karşısında diğer Taraf Devletlerde yukarıdaki fıkra ile bağlı olmazlar.

3. Yukarıdaki ikinci fıkraya uygun olarak bir çekince koymuş olan bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirim göndererek bu çekincesini her zaman geri alabilir.

Madde 30 [Orijinal metin]

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde saklanır.

Aşağıda imzası bulunan yetkili temsilciler, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

EK-3: KADİNLARA KARŞI ŞİDDETİN TASFİYE EDİLMESİNE DAİR BİLDİRİ

Genel Kurulunun 20 Aralık 1993 tarihli ve 44/104 sayılı Kararıyla ilan edilmiştir.

[BAŞLANGIÇ]

Genel Kurul,

Eşitlik, güvenlik, özgürlük, bütün insanların bedensel bütünlüğü ve insanlık onuru konusundaki hakların ve prensiplerin kadınlara her yerde uygulanmasının acil bir gereklilik olduğunu kabul ederek,

Bu hakların ve prensiplerin İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve

Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme ve İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme ile birlikte diğer uluslararası belgelerde yüceltilen hakları ve prensipleri kaydederek,

Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'nin etkili bir biçimde uygulanmasının kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine katkıda bulunacağını ve bu kararla birlikte düzenlenen Kadınlara karşı Şiddetin Tasfiye edilmesine dair Bildiri'nin bu süreci güçlendireceğini ve tamamlayacağını kabul ederek,

Kadınlara karşı şiddetin, kadınlara karşı şiddet ile mücadele etmek için bir dizi tedbirlerin yer aldığı Kadınların durumunu iyileştirmek için ileri dönük Stratejiler Nairobi belgesinde tanınmış olan eşitlik, gelişme ve barışın gerçekleştirilmesine, ve Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'nin tam olarak uygulanmasına bir engel oluşturmasından kaygı duyarak,

Kadınlara karşı şiddetin kadınların insan haklarına karşı bir ihlal oluşturduğunu ve bu hakların ve özgürlüklerin kullanılmasını zayıflattığını veya hükümsüz kıldığını teyit ederek, ve kadınlara karşı şiddet kullanılması durumunda bu hakların ve özgürlüklerin korunması ve ilerletilmesindeki uzun süreli başarısızlıktan kaygılanarak,

Kadınlara karşı şiddetin, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi olduğunu ve bu güç ilişkisinin erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurulmasına ve kadınlara ayrımcılık yapılmasına yol açtığını, ve kadınlara karşı uygulanan bu şiddetin erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri olduğunu kabul ederek,

Azınlık gruplara dahil olan kadınlar, yerli kadınlar, mülteci kadınlar, göçmen kadınlar, kırsal bölgelerde veya uygarlığa uzak topluluklarda yaşayan kadınlar, bakıma muhtaç kadınlar, ceza veya tutukevlerindeki kadınlar, kız çocukları, özürli kadınlar, yaşlı kadınlar ve silahlı çatışma bölgelerinde bulunan kadınlar gibi bazı kadın gruplarının şiddete karşı savunmasız bulunmalarından kaygı duyarak,

Ekonomik ve Sosyal Konseyin 24 Mayıs 1990 tarihli ve 1990/15 sayılı kararına ek 23. paragrafta, kadınlara karşı şiddetin yaygın olduğu ve bütün gelir gruplarında, her sınıfta ve kültürde meydana geldiği, bunun yol açtığı sonuçların tasfiye edilmesi için ivedi ve etkili adımlar atılması gerektiğinin belirtilmiş olmasını hatırlayarak,

Yine Ekonomik ve Sosyal Konseyin 30 Mayıs 1991 tarihli ve 1991/18 sayılı kararında Konseyin, özel olarak kadınlara karşı şiddet sorununu açıklıkla ele alacak bir uluslararası belgenin oluşturulması için harekete geçilmesini tavsiye ettiğini hatırlayarak,

Kadın hareketlerinin, kadınlara karşı şiddet sorununun niteliğine, ağırlığına ve yaygınlığına giderek artan ölçüde dikkat çekilmesinde oynadıkları rolü memnuniyetle karşılayarak,

Kadınların toplum içinde hukuki, sosyal, siyasal ve ekonomik eşitliği için sağlanan imkanların, başka nedenlerle birlikte, sürekli ve yerel nitelikte şiddet tarafından kısıtlanmasından kaygı duyarak,

Yukarıdaki tespitlerin ışığından, kadınlara karşı şiddetin açık ve anlaşılabilir bir tanımının yapılmasına, kadınlara karşı her türlü şiddetin tasfiye edilmesini sağlamak için kullanılacak olan hakların açıkça düzenlenmesine, Devletlerin taşıdıkları sorumlulukları konusunda taahhütte bulunmalarına, ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi için bütün bir uluslararası toplumun taahhütte bulunmasına ihtiyaç olduğuna kanaat getirerek,

Aşağıdaki Kadınlara karşı Şiddetin Tasfiye edilmesine dair Bildiri'yi kararlılıkla ilan eder ve herkes tarafından bilinmesi ve saygı gösterilmesi için her türlü çabanın gösterilmesi ister.

Madde 1 [Kadınlara karşı şiddetin tanımı]

Bu Bildirinin amacı bakımından "kadınlara karşı şiddet" terimi, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

Madde 2 [Kadınlara karşı şiddet örnekleri]

Kadınlara karşı şiddet terimi aşağıdaki halleri içerecek şekilde anlaşılır, fakat bu hallerle sınırlı değildir:

a) Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocukların cinsel istismarı, evlenirken verilen başlıkla ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması;

b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişeleştirilme de dahil, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;

c) Nerede meydana gelirse gelsin, Devlet tarafından işlenen veya hoşgörülen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

Madde 3 [Kadınların hakları]

Kadınlar siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit bir bi-

çimde yararlanma ve korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu haklara diğerlerinin yanında, aşağıdaki haklar da dahildir:

- a) Yaşama hakkı;
- b) Eşitlik hakkı;
- c) Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı;
- d) Hukukun korumasından eşit biçimde yararlanma hakkı;
- e) Her türlü ayrımcılığa karşı korunma hakkı;
- f) Elde edilmesi mümkün olan en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı;
- g) Adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı;
- h) İşkenceye, veya diğer zalimane, insanlıkdışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz kalmama hakkı.

Madde 4 [Devletlerin sorumlulukları]

Devletler kadınlara karşı şiddeti yasaklar ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusundaki yükümlülüklerinden kaçınmak üzere her hangi bir örf ve adeti, geleneği veya dinsel düşünceleri ileri süremez. Devletler her türlü uygun araçla ve hiç gecikmesiz kadınlara karşı şiddeti tasfiye politikasını yürütür. Bu amaçla:

- a) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye edilmesine dair Sözleşme'yi henüz onaylamamış veya buna katılmamış ise, bu Sözleşmeyi onaylamayı ve katılmayı veya bu Sözleşmeye koyduğu çekinceyi geri almayı düşünür;
- b) Kadınlara karşı şiddete girişmekten kaçınır;
- c) Kadınlara karşı şiddet ister Devlet isterse özel şahıslar tarafından işlensin, bu fiilleri önlemek, soruşturmak ve, ulusal hukuka göre cezalandırmak için gerekli özeni gösterir;
- d) Şiddete maruz bırakılan kadınlara karşı yapılan uygunsuzlukları cezalandırmak ve gidermek için ulusal mevzuatta ceza, medeni, idare ve iş hukuku ile ilgili yaptırımlar koyar; şiddete maruz bı-

rakılmış kadınların adalet mekanizmasına ulaşmaları ve, uğradıkları zararların ulusal mevzuatta öngörüldüğü gibi adil ve etkili bir şekilde giderilmesi sağlanır; Devletler ayrıca bu tür mekanizmalar vasıtasıyla bir giderim elde etmek isteyen kadınları sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirir;

e) Gerektiği takdirde Hükümet dışı örgütlerle, ve özellikle de kadınlara karşı şiddet konusuyla yakından ilgilenen örgütlerle işbirliği yapmayı dikkate alarak, kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırmak veya daha önce bu amaçla yapılmış planlar için hükümler koymak üzere ulusal uygulama planlarını geliştirme imkanını ele alır;

f) Kadınların her türlü şiddete karşı korunmalarını artırıcı nitelikte engelleyici yaklaşımlar geliştirir ve en geniş şekilde yasal, siyasi, idari ve kültürel tedbirleri alır; cinsiyet konusunda duyarlı yasalar, yürürlükteki uygulamalar ve diğer müdahaleler yoluyla kadınların yeniden mağdur olmalarına meydan verilmemesini sağlar;

g) İhtiyaç bulunması halinde, mevcut kaynaklarını uluslararası işbirliği çalışması altında azami derecede kullanarak, şiddete maruz kalmış kadınların ve gerektiği takdirde bu kadınların çocuklarının rehabilitasyonu, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, ıslahı, kendilerine rehberlik yapılmasını, ve sağlık ve sosyal hizmetler, imkanlar ve programlar gibi, özel nitelikteki yardımlar ile birlikte, yapısal desteklerden yararlanmaları için çalışır, ve bu kimselerin güvenliği ile fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonu için gerekli her türlü tedbirin alınmasını sağlar;

h) Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi ile ilgili faaliyetler için Hükümet bütçesine yeterli ödenek koyar;

i) Kadınlara karşı şiddetin önlenmesinden, soruşturulmasından ve cezalandırılmasından sorumlu olan kanun adamlarına ve kamu

görevlilerine kadınların ihtiyaçlarına karşı kendilerini daha duyarlı hale getirecek bir öğretimin verilmesi için tedbirler alır;

j) Her iki cinsten birinin üstün veya aşağı olduğu, erkekler ile kadınlar için alışla gelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan kadınların ve erkeklerin davranış tarzlarını değiştirmek ve sosyal, kültürel önyargıları, geleneksel uygulamaları ve her türlü uygulamaları tasfiye etmek üzere özellikle eğitim alanında gerekli her türlü tedbiri alır;

k) Kadınlara karşı şiddetin hüküm süren değişik biçimleri ile ilgili araştırmalar yapılmasını, verilerin bir araya getirilmesini, istatistiklerin toplanmasını sağlar, ve kadınlara karşı şiddetin nedenleri, nitelikleri, ağırlıkları ve sonuçları ile kadınlara karşı şiddeti engellemek ve yürürlüğe konan tedbirlerin etkililiği ve bunlara bir giderim sağlanması konusunda araştırmalar yapılmasını teşvik eder; yapılan istatistikler ve varılan sonuçlar kamuya açıklanır;

l) Özellikle şiddete karşı aciz durumdaki kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yönelik tedbirler alır;

m) Birleşmiş Milletlerin insan hakları ile ilgili belgelerine göre verilmesi gerekli raporları sunarken, bu raporda kadınlara karşı şiddetle ve bu Bildirinin uygulanmasıyla ilgili aldığı tedbirlere de yer verir;

n) Bu Bildiride düzenlenen prensiplerin uygulanmasına yardım etmek üzere gerekli yönergelerin hazırlanmasını teşvik eder;

o) Kadınlara karşı şiddet problemi ile ilgili duyarlılığı artıran ve bu şiddetin yaralarını saran dünya çapındaki kadın hareketinin ve Hükümet dışı örgütlerin önemli rolünü kabul eder;

p) Kadın hareketinin ve Hükümet dışı örgütlerin çalışmalarını kolaylaştırıp daha iyi bir duruma getirir ve kendileriyle yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde işbirliği yapar;

q) Uygun olduğu takdirde, üyesi buldukları Devletlerarası bölgesel örgütlerin programlarına kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yer vermeleri için teşvik eder.

Madde 5 [Birleşmiş Milletlerin ro!ü]

Birleşmiş Milletler organları ve uzman kuruluşları kendi yetki alanlarına giren konularda, bu Bildiride düzenlenen hakların ve prensiplerin tanınmasına ve gerçekleştirilmesine katkıda bulunurlar ve bu amaçla, diğer faaliyetlerle birlikte:

- a) Şiddete karşı mücadele etmek üzere bölgesel stratejileri tanımlamak, kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi ile ilgili görüş alışverişinde bulunmak ve programları finanse etmek amacıyla uluslararası ve bölgesel işbirliği yapılmasına yardım eder;
- b) Kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusunda herkeste duyarlılık yaratmak ve yükseltmek amacıyla toplantılar ve seminerler düzenler;
- c) Kadınlara karşı şiddet sorununu etkili bir biçimde ele alabilmeleri için Birleşmiş Milletler sistemi içindeki insan hakları sözleşme organları arasında işbirliği ve görüş alışverişi yapılmasına yardım eder;
- d) Birleşmiş Milletler sistemindeki örgütlerin ve kuruluşların sosyal eğilimler ve problemler ile ilgili dünyanın sosyal durumu hakkında hazırladıkları analizlere, kadınlara karşı şiddet eğilimlerinin incelenmesini de dahil eder;
- e) Birleşmiş Milletler sistemindeki örgütler ve kuruluşlar arasında kadınlara karşı şiddet sorunu ve özellikle de şiddete karşı aciz durumdaki kadın grupları hakkında yapılan programlarla ilgili olarak işbirliği yapılmasını teşvik eder;

f) Bu Bildiride belirtilen tedbirleri dikkate alarak, kadınlara karşı şiddet ile ilgili yönergelerin şekillendirilmesine ve el kitaplarının hazırlanmasına yardımcı olur;

g) İnsan hakları belgelerinin uygulanması konusunda görevlerini yerine getirirken, gerektiği takdirde kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusunu da ele alır;

h) Kadınlara karşı şiddet konusunda çalışırken Hükümet dışı örgütlerle işbirliği yapar.

Madde 6 [İç hukukla ve uluslararası hukukla ilişkisi]

Bu Bildirideki hiç bir hüküm, bir Devletin ulusal mevzuatında ve bir Devlet bakımından yürürlükte olan bir uluslararası sözleşme, andlaşma veya diğer belgede yer alan kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesine yönelik daha kullanışlı bir hükmü etkilemez.